

**TARİH ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİHİN YERİ
VE KULLANIMINA
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**
Kübra KANDEMİR
Yüksek Lisans Tezi
Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilimler Ana Bilim Dalı
Prof. Dr. Betül ASLAN
2017
(Her Hakkı Saklıdır)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TARİH EĞİTİMİ BİLİM DALI

TARİH ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİHİN YERİ VE KULLANIMINA
İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

(Teacher's Views on the Place and Usage of Oral History in Date Teaching)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kübra KANDEMİR

Danışman: Prof. Dr. Betül ASLAN

ERZURUM
Eylül, 2017

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Prof. Dr. Betül ASLAN'ın danışmanlığında, Kübra KANDEMİR tarafından hazırlanan “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihçi Yanı ve...” başlıklı Kullarıma İKEM Öğretmen Görüşleri çalışması / 09 / 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından T.Ü. Türkçe Eğt. Öğr. Bil. Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Betül ASLAN

İmza:

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Kubilay YAZICI

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Zekerya AKKUS

İmza:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

4/10/2017

Prof. Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Enstitü Müdürü

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” başlıklı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden olduğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla doğrularım.

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

€ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

€ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

€ Tezimin ... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Kübra KANDEMİR

04. / 10. / 2017

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TARİH ÖĞRETİMİNDE SÖZLÜ TARİHİN YERİ VE KULLANIMINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Kübra KANDEMİR

2017, 73 sayfa

Bu araştırmada, tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Temel nitel araştırma yaklaşımı ile yürütülen bu araştırmanın çalışma grubunu, 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan A ilindeki devlet okullarında görev yapan 10 Tarih öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden birisi olan, araştırmaya hız ve pratiklik kazandıran “kolay örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak görüşmenin akışına bağlı değişik alt sorularla hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiş, görüşülen bireylerin görüşleri doğrudan alıntılarla verilmiş, elde edilen bulgular düzenlenerek yorumlanmıştır. Verilerin sunumunda tablolar hazırlanarak görüşler, frekansları ile birlikte verilmiştir. Verilerin sunumunda öğretmen görüşlerinden aynen alıntılar yapılmıştır. Alıntılarda öğretmenlerin gerçek isimleri yerine rumuzlar kullanılmıştır.

Görüşme sırasında öğretmenlere; sözlü tarih hakkındaki görüşleri, sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine yönelik görüşleri, tarih öğretiminde sözlü tarihi kullanıp kullanmama durumları ve sebeplerine yönelik görüşleri, sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik görüşleri, sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve yeterliklere yönelik görüşleri, sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi konusundaki görüşleri, tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının üstünlük ve sınırlılıkları ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, tarih öğretmenlerinin sözlü tarih hakkında mevcut bilgiye sahip oldukları, tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarına yer verilmesinin faydalı olacağı, tüm öğretmenlerin derslerinde sözlü tarih çalışmalarına yer

verdikleri ve bu çalışmalara uygulamada yer verilmesinin tarih ğretimi açısından olumlu sonuçlar doğurabileceği, öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer verilmesinin diğer yöntemlere göre faydalı olacağı, sözlü tarih kullanımında ğretmen yaklaşımlarının da önemli olduğu, sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını olumlu yönden etkileyeceği, sözlü tarih kullanımının tarih öğretimine katkılarının olduğu ve tarih ğretiminde sözlü tarih kullanımının bazı sınırlılıkları olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmanın sonunda, elde edilen bulgular ışığında problemin zmne ilişkin bazı öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sözlü tarih, tarih ğretmeni, tarih ğretimi, sözlü tarih kaynakları, temel nitel araştırma.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

TEACHER'S VIEWS ON THE PLACE AND USAGE OF ORAL HISTORY IN DATE TEACHING

Kübra KANDEMİR

2017, 73 Pages

In this research, it was tried to determine the opinions of the teachers about the place and use of oral history in history teaching. The study group of this research carried out with the basic qualitative research approach constitutes 10 history teachers working in public schools in a in Eastern Anatolia Region in the academic year of 2016-2017. One of the purposeful sampling methods used to determine the participants was the "easy sampling" method, which gave speed and practicality to the research. As a data collection tool, semi-structured interview form prepared with various sub-questions related to the flow of the interviewer was used. The data were analyzed by content analysis technique, the opinions of interviewed individuals were given directly and the findings were interpreted and interpreted. In the presentation of the data, tables were prepared and opinions were given together with the frequencies. In the presentation of the data, quotations from the teacher's views were made exactly. Nicknames are used instead of the actual names of the teachers.

During the interview; the views of oral history on the place of history teaching, the use of oral history in history teaching and opinions on reasons, the opinions of oral history activities and the lessons that are being worked on different from the other methods, the opinions that teachers should pay attention to and the opinions on competencies, questions about the effects of oral history studies on students' attitudes towards history lessons, and the advantages and limitations of using oral history in history teaching.

According to the findings obtained in the research, it is found that history teachers have the current knowledge about verbal history, it is useful to include oral history studies in history teaching, that all teachers include oral history studies in their lessons and that giving these studies in practice may have positive results in terms of

history teaching, it has been found that the use of oral history is beneficial according to other methods, that teacher approaches are important for verbal history use, that oral history studies will positively influence students' attitudes toward history lesson, that oral history use contributes to history teaching and that there is some limitations in verbal history use in history teaching. At the end of the research, some suggestions on solution of the problem in the obtained light are presented.

Key Words: Oral history, history teaching, history teaching, oral history sources, basic qualitative research.

ÖNSÖZ

Tarih öğretimi uzun yıllar okullarda ders kitabı ve öğretmen merkezli olarak gerçekleştirilmiştir. Bu durum da öğrencilerin tarihsel bilgiyi elde etme metot ve becerilerini kullanmadan kendilerine sunulan bilgiyi ezberlemelerine sebep olmuştur. Ancak günümüzde ihtiyaç duyduğu bilgileri tarihin çalışma becerileri ve metotlarını kullanarak elde edebilecek, elde ettiği bilgileri farklı biçimlerde düzenleyebilecek, tarihsel düşünme becerileri gelişmiş bireylerin yetiştirilmesi önem kazanmıştır. Bu durum da tarih öğretim anlayışlarında, öğretmen ve öğrencilerin sınıf içi rollerinde değişim ve dönüşümlere sebep olmuştur. Bu bağlamda öğretmen merkezli eğitim ve öğretimin yerini, öğrenci merkezli eğitim ve öğretim anlayışları almıştır.

Öğrenci merkezli öğretim yaklaşımlarını hayata geçirmeye yardımcı olabilecek uygulamalardan birisi de sözlü tarih çalışmalarıdır. Bir araştırma yaklaşımı olan sözlü tarih, tarihin daha iyi anlaşılmasını, olayların insanların geçmişten günümüze nasıl bir değişim geçirdiğini, geçmişin kişisel değerlendirmelerle nasıl biçimlendirildiğini ortaya koyan bir yöntemdir. Bu sebeple sözlü tarihin bir yöntem olarak eğitim alanında kullanılması öğrencilere tarih öğretimi açısından önemli imkânlar sunarak, onların başka bir açıdan tarihe bakmasını sağlar.

Bu çalışmada; tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri belirlenmek istenmiştir. Araştırmanın her aşamasında bilgi ve tecrübeleriyle katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Betül ASLAN ve Doç. Dr. Zekerya AKKUŞ'a, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'ndaki hocalarıma ve çalışma boyunca desteklerini esirgemeyen aileme teşekkür ederim.

Erzurum-2017

Kübra KANDEMİR

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI	i
TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vii
TABLOLAR DİZİNİ	xii
KISALTMALAR DİZİNİ	xiii

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	3
1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sınırlılıkları	5

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. Sözlü Tarih Kavramı	6
2.1.1. Dünyada Sözlü Tarih	7
2.1.2. Türkiye’de Sözlü Tarih	9
2.2. Sözlü Tarih Kaynakları	11
2.2.1. Tarihi Şiirler ve Manzumeler.....	12
2.2.2. Hikâyeler.....	12
2.2.3. Menkıbeler	13
2.2.4. Destanlar	13
2.2.5. Fıkralar.....	14
2.2.6. Atasözleri.....	14
2.2.7. Efsaneler	14
2.3. Tarih Öğretimi ve Sözlü Tarih	15
2.3.1. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi.....	15

2.3.2. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Uygulamaları.....	15
2.3.3. Sözlü Kaynakların Tarih Öğretiminde Kullanılması.....	17
2.3.4. Sözlü Tarih Çalışmalarının Etkili Kullanımı İçin Rehber İlkeler.....	19
2.3.5. Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Üstünlükleri	20
2.3.6. Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sınırlılıkları.....	21
2.4. Konuyla İlgili Araştırmalar	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM.....	23
3.1. Araştırma Modeli	23
3.2. Katılımcılar	23
3.3. Veri Toplama Araçları	24
3.4. Verilerin Analizi.....	25

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR	26
4.1. Birinci Alt Problem.....	26
4.1.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar.....	26
4.2. İkinci Alt Problem.....	27
4.2.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleri ile ilgili Bulgular ve Yorumlar	27
4.3. Üçüncü Alt Problem.....	29
4.3.1 Tarih Öğretmenlerinin Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihi Kullanıp Kullanmama Durumları ve Sebeplerine Yönelik Görüşleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	29
4.4. Dördüncü Alt Problem	31
4.4.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinlikleri İle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	31
4.5. Beşinci Alt Problem	32

4.5.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Yeterliklere Yönelik Görüşleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	32
4.6. Altıncı Alt Problem.....	34
4.6.1 Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusunda Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	34
4.7. Yedinci Alt Problem	36
4.7.1. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar	36

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	39
5.1. Tartışma.....	39
5.2. Sonuçlar	39
5.2.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşleri Üzerine Sonuçlar.....	39
5.2.2. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar	40
5.2.3. Tarih Öğretmenlerinin Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihi Kullanıp Kullanmama Durumları ve Sebeplerine Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar.....	41
5.2.4. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinlikleri İle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar	42
5.2.5. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Yeterliklere Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar	43
5.2.6. Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusunda Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri Üzerine Sonuçlar	44

5.2.7. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Üzerine Sonuçlar	45
5.3. Öneriler	46
KAYNAKÇA	47
EKLER.....	52
EK 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	52
EK 2. İzin Yazıları	53
ÖZGEÇMİŞ	58

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1.	Katılımcılar	24
Tablo 4.1	Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?Neden Böyle Düşünüyorsunuz? Lütfen Açıklar mısınız?	26
Tablo 4.2.	Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleriniz Nelerdir?	28
Tablo 4.3.	Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Çalışmalarına Yer Veriyor musunuz? Neden?	29
Tablo 4.4.	Sözlü Tarih Etkinlikleri ile İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleriniz Nelerdir?	31
Tablo 4.5.	Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Sahip Olması Gereken Yeterlikler Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?	33
Tablo 4.6.	Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir?	34
Tablo 4.7.	Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?	36

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
f	: Frekans
M.Ö.	: Milattan Önce
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TTK	: Türk Tarih Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

Tarih, toplumların nereden geldiklerini ve nereye gitmekte olduklarını açıklar, onlara yol gösterir (Akbaba ve Kılcan, 2012). Tarihin yeni bir biçimi olarak da algılanan sözlü tarih (Uygun, 2006), toplumsal tarihçiliği geliştirmek ve tarihi daha iyi anlamak için önemlidir. Thompson'ın (1999) da ifade ettiği gibi geçmişin yaşayan belleği olan, hayatı tarihin içine sokan sözlü tarih ilk tarih türüdür.

Sözlü tarihin en önemli bilgi kaynağı insandır. Çünkü insanların söylediği ve yazdığı şeyler kendisi ve dönemi hakkında bilgi verebilir. Bu kaynaklar, Tarihi Şiirler ve Manzumeler, Hikâyeler, Menkıbeler, Destanlar, Fıkralar, Atasözleri, Efsaneler olmak üzere çeşitlendirilebilir. Bu kaynaklar milletlerin tarihinde önemli bir yer tutar. Bunlar kişilerin söylediği bilgileri sunarlar. Bazıları ise kimin tarafından söylendiği bilinmeyen bilgilerdir (Özçelik, 2001).

Sözlü tarih yazılı kaynakların yetersiz kaldığı durumlarda olayları yaşamış kişilerin anlatımlarından faydalanılarak ortaya çıkmıştır (Öztürkmen, 2002). Sözlü tarih Herodot ve Thukydides'e kadar dayanır. Devlet meseleleri onların döneminde yazılı olarak kaydedilmiyordu. Böylece eserlerin toplanmasında kişilerin anlatımlarına güvenmişlerdir ancak çok eski zamanlara kadar dayanan ve uzun yıllar tarihçilerin faydalandığı temel bir kaynak olan bu sözlü gelenek, tarih yazımının gelişmesiyle kayda geçirilmiştir (Danacıoğlu, 2001).

Sözlü tarih, insanların geçmiş hayat hikâyeleriyle ilgilendiğinden, toplumsal yapıdan her insanın geçmişi sözlü tarihe konu olabilir (Demircioğlu, 2005). Böylece her toplumda var olan sözlü gelenek, her milletin tarih yazımının en eski şekli olmuştur (Sarı, 2006).

Bir araştırma yaklaşımı olan ve tarih öğretimi içinde önemli veriler sağlayan sözlü tarih, özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra zengin bir araştırma kaynağı olarak başvurulan bir yaklaşım olmuştur. Bu dönemde yönetenlerin yanında sıradan insanların hayatları da sözlü tarih yoluyla incelenmiştir (Gazel, 2015).

Sözlü tarih, tarih öğretimi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Geleneksel tarih derslerinin aksine öğrenci merkezli bir yaklaşım olan bu yöntemle tarih dersleri öğrenciyeye sevdirilerek, onların tarihe karşı merakları ve ilgileri artırılabilir. Öğrenciler bu yöntemle kendilerini başkalarının yerine koyarak empati kurmayı öğrenirler. Tarihi gerçekleri bugünleriyle karşılaştırarak bir tarih bilinci oluştururlar. Böylece geçmiş onlar için daha anlamlı hale gelir. Sözlü tarihle uğraşan öğrenciler sözlü delilleri karşılaştırmak için yazılı kaynaklardan faydalanma yoluna giderek araştırma becerilerini de geliştirir. Bunun yanında sözlü tarih vasıtasıyla öğrencilerin dil becerileri ve yaptıkları mülakatların yazıya aktarımı esnasında yazı dilleri de gelişir. Ayrıca bu yöntemle öğrenciler kendilerinden önceki kuşaklarla bağ kurarak nesiller arasındaki bağı da güçlendirir (Gazel, 2015).

Tarihe dayalı ve tarih bilincine sahip bireyler yetiştirmek, tarih dersi öğretim programının temel amaçları arasındadır. Eğitim-öğretim alanındaki gelişmelerin uygulanan yöntem ve teknikler ile öğretim programlarına yansımaları kaçınılmazdır. Tarih alanında yapılan araştırmalar tarih dersinin içeriğinin de güncellenmesi gerektiğini göstermektedir. Eğitim Şurası 2009 öğretim programlarının öğrencilerin bilgiye ulaşma yollarını öğrenmelerine, sorun çözme ve karar verme becerilerini geliştirmelerine imkan sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmesine ihtiyaç olduğunu dile getirmiştir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda öğretim programlarında yeni yaklaşımlar dikkat çekmektedir. Bu yaklaşımlardan biri tarihsel sorgulamaya dayalı araştırma becerisi olan sözlü tarih çalışmalarıdır. Bu yaklaşım olaylarda yer alan insanların konuşturulduğu, olayla ilişkisi olan farklı bakış açıları ve farklı geçmişlere sahip insanların çıkar, inanış ve fikirlerini yansıttığı iyi bir sorgulama türüdür. Sözlü tarih çalışmaları öğrencilerin ders kitabındaki bilgileri sorgulamasını, olaylar hakkında yeni sorular sormasını, ders kitabında yer verilmeyen tarihi şahsiyetlerin bakış açılarını araştırmasını ve ders kitabının tamamıyla veya kısmen göz ardı ettiği bir konuyu derinlemesine inceleyebilmesini sağlar. Öğrenciler öğretim sürecinde bilgi, beceri ve tutum alışkanlıkları gibi kazanımlar elde ederler. Bu kazanımların hayata geçirilmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlikler öğrenci merkezli ve öğrenme sürecinde öğrencinin etkin bir rol üstlenmesini sağlayacak şekilde düzenlenmiştir (MEB, 2009).

Öğrencilere bu becerilerin kazandırılması derslerde uygun etkinliklerin yapılmasıyla mümkündür. Ayrıca etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre planlanması da bilginin yapılanması ve öğrenciyi aktif kılma açısından oldukça önemlidir. Bu amaçla yapılacak öğretim etkinlikleri öğrencilerde araştırma becerisi, kronoloji anlayışı, eleştirel düşünebilme gibi kazanımlar geliştirebilir (Demircioğlu, 2005). Program ile değişen öğretim yöntem ve teknikler yanında öğrencilere kendi öğrenme stratejilerini belirleme fırsatı da verilmelidir. Ayrıca onlara bilgilerini sorgulama, yanlışlarını düzeltme gibi öğrenme yaşantıları da verilmelidir (MEB, 2005).

Sözlü tarih çalışmalarına programda yer verilmesi kadar tarih öğretmenlerinin bu çalışmalara ilişkin algı, bilgi ve bakış açılarının, öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer verip vermediklerinin, sözlü tarih çalışmaları kapsamında ne tür çalışmalar yaptırduklarının, sözlü tarih çalışmalarının üstünlükleri ve sınırlılıkları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi de önemlidir.

“Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı bu çalışmada ülkemizdeki ortaöğretim kurumlarında görev yapan tarih öğretmenlerinin sözlü tarih ve sözlü tarihin tarih öğretiminde kullanımına yönelik görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

1.1. Problem Durumu

Bilimsel bir çalışmada araştırma konusu ve araştırma problemi aynı gibi görünse de araştırma konusu araştırma problemine göre daha kapsamlıdır (Büyüköztürk, 2011). Bu çalışmanın araştırma konusu sözlü tarihtir. Araştırma problemi ise tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin neler olduğudur.

1.2. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

Araştırmanın problem cümlesi “Tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde yapılandırılmıştır. Bu temel problemin çözümüne yardımcı olabilecek alt problemler ise şunlardır:

1. Tarih öğretmenlerinin sözlü tarih hakkındaki görüşleri nelerdir?

2. Tarih öğretmenlerinin sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine yönelik görüşleri nelerdir?
3. Tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde sözlü tarihi kullanıp kullanmama durumları ve sebeplerine yönelik görüşleri nelerdir?
4. Tarih öğretmenlerinin sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik görüşleri nelerdir?
5. Tarih öğretmenlerinin sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve yeterliklere yönelik görüşleri nelerdir?
6. Sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi konusunda tarih öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
7. Tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının üstünlük ve sınırlılıkları hakkındaki öğretmen görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Öğretmenler, eğitim öğretim sürecinde daha iyi sonuçlar almak adına çeşitli yöntemleri kullanmaktadırlar. Bu yöntemleri seçme ve kullanmada en önemli sorumluluk öğretmene aittir. Bu sebeple genelde bütün öğretim yaklaşımlarında özel de ise sözlü tarihin tarih öğretiminde bir yaklaşım olarak değerlendirilmesinde öğretmen görüşlerinin alınması önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

1.4. Araştırmanın Önemi

Tarih öğretiminde sözlü tarih anlatımları bilginin paylaşılması açısından oldukça önemlidir. Çünkü sözlü tarih, bugünle gelecek arasında devam eden süreci anlamlandırmak açısından oldukça faydalı bir yöntemdir. Literatür taramasında özellikle sözlü tarih kaynakları ve kullanımı ile ilgili birçok çalışmanın olduğu, ancak tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımı hakkında çok fazla çalışmanın olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırma, teorik açıdan mevcut boşluğun doldurulmasına katkı sağlaması, tarih öğretiminin amaçlarının daha kalıcı bir şekilde gerçekleştirilmesi için öğretmenlerin sözlü tarihe ilişkin bilgilerini, bakış açılarını, sözlü tarih çalışmaları

kapsamında ne tür uygulamalara yer verdiklerini değerlendirme, sorunları tespit etme ve bu sorunların çözümlü için öneriler getirme açısından önem arz etmektedir.

1.5. Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu Bölgesindeki A ilinde görev yapan 10 tarih öğretmeni ile,
2. Yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde sözlü tarih kavramına, dünyada ve Türkiye'de sözlü tarihin gelişim sürecine, sözlü tarih kaynaklarına, tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve önemine, tarih öğretiminde yer verilen sözlü tarih uygulamalarına, sözlü kaynakların tarih öğretiminde kullanımına, sözlü tarih etkinliklerinin gerçekleştirilmesinde dikkate alınması gereken rehber ilkelere, sözlü tarihin üstünlüklerine, sınırlılıklarına ve konuyla ilgili yapılmış bazı araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Sözlü Tarih Kavramı

Sözlü tarih, görüşme yapılan kişilerin anılarından meydana gelen sözlü hayat hikâyeleridir. Olaylar hakkında kişilerle yapılan bu anlatı ve tasvirler hakkında farklı tanımlar yapılmaktadır. Bu tanımlardan bir kısmına aşağıda yer verilmiştir.

Somersan (1998), sözlü tarihe iki farklı şekilde yaklaşmıştır. Birisi araştırma yapacak olan tarihçinin yararlanabileceği bir yöntem, diğeri ise bir tarih yazma biçimidir.

Baykara (1996) XX. yüzyıl Türk Tarihinin sözlü tarih olmadan incelenmeyeceğini savunmuştur. Baykara'ya göre sözlü haberler sözlü olarak ifade edildikten sonra yazıya geçirilmiştir.

Sözlü tarih, bir konu hakkında o konuyla ilgili kişilerle yapılan konuşmalar sonucu meydana gelen bilgileri inceleyen bir yaklaşımdır (Öztürkmen, 1988). Sözlü tarih geçmişin yaşayan belleğidir. İnsanların söylediği şeyleri dinlemek olan bir tarih şeklidir (Metin, 2002).

Sözlü tarih, tarihin toplumsal anlamını değiştiren bir araçtır. Tarih geleneğinin baskın yargılarını gözden geçiren sözlü tarih insanlar etrafında toplanan bir tarih şeklidir (Thompson, 1999). Bir taraftan kişisel anıların aktarılması, diğer taraftan da sözlü geleneği kapsar durumda kullanılan sözlü tarih, yeni bir uzmanlık alanıdır. Ancak

tarihin yeni bir dalı olmayan sözlü tarih yeni bir tekniktir. Yazılı kaynakların yanı sıra elde edilen yeni bilgilerin kullanılmasıdır (Tosh, 1997).

Alessandro Portelli (1996), sözlü tarihin karşılıklı bir diyalog olduğunu söylemiştir, yani anlatıcı ile tarihçinin görüşme sırasındaki beraber yaptıkları şeydir.

Creswell (1997), sözlü tarihi kişilerin olayların sebeplerini ve etkilerini hatırlaması şeklinde yorumlamaktadır.

Counce (2001) ise, malzeme toplama yaklaşımı olarak gördüğü sözlü tarihi bugünü daha iyi anlamlandırmak, geleceği yönlendirmek ve geçmişi anlayabilmek adına yapılan bir katkıdır şeklinde açıklar.

Baum (1987), sözlü tarihi toplumsal olayların kaydedilmesi olarak değil, toplumun tarihsel birikimlerinin bir parçası olarak ifade eder.

Lehane ve Goldman (1977), sözlü tarihi kayda geçirilmemiş bilgi kaynakları olarak tanımlar.

Bu tanımlardan hareketle sözlü tarihin, yaşayan bireylerin belleğe dayalı sözlü anlatıları, sıradan insanların gündelik yaşamları ile şekillenmiş bir tarih yazma biçimi, toplumsal tarihten siyasi ve ekonomik tarihe uzanan, geçmişin belleklerde kalan bilgisini bugüne toplayan bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

2.1.1. Dünyada Sözlü Tarih

İnsanların tabii bir yoldaşı olarak kabul edilen sözlü tarih çok eskiden beri var olmuştur. Tarih yazımıyla birlikte kayıtlara geçilen sözlü gelenek tarihçilerin faydalandığı temel kaynaktır.

Sözlü anlatılardan meydana gelen ilk yazılı metinler tarihçiye kaynaklık etmiştir. Bu anlatılardaki metinler önemli tarih kaynakları olarak kabul edilmektedir (Özcan, 2011). Rönesans'tan itibaren yazılı kaynaklar çoğalsa da yine de yardımcı olarak eski teknikler kullanılmıştır (Tosh, 1997).

XIX. yüzyıl tarihin sözlü tanıklarla ilişkisinin dönüşüme uğradığı bir dönem olmuştur. Tarihçiler bu dönemde bilimsel ölçütlerle nesnellik ve belgeye dayanmayı temel olarak almışlardır (Salman, 2016). İngiltere'de de XIX. yüzyıldan itibaren işçi sınıfı tarihi ile yoksulluk üzerine çalışmalar yapılmış ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra

sözlü tarih çalışmaları çoğalmıştır (Danacıoğlu, 2001) II. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupa'da sözlü tarih akademik tarihçilikte yerini almış ve bu yöntem eğitim alanında da kullanılmıştır (Safran, 2010). Amerika'da Sözlü Tarih Derneği, İngiltere ve Almanya'da ise Tarih Atölyeleri sözlü tarihin gelişmesinde önemli olmuştur (Sarı, 2006).

XVIII. yüzyıl Aydınlanma dönemi tarihçisi olan Voltaire, tarihin ilk temeli olduğunu söylediği sözlü geleneğe kuşkuyla bakmış ve sözlü geleneğin kökleri ne kadar uzaklaşırsa değerinin de o kadar az olacağını söylemiştir. Ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra Nevins bu görüşe karşı çıkarak yaptığı çalışmalarında resmi yöntemi göz ardı etmemiş, sözlü ifadelerin gerekli olduğunu savunarak geçmişin gerçek görüntüsünü oluşturmuştur. Nevins sayesinde Kolombiya Üniversitesi 1948'de sözlü tarih araştırma merkezi kurmuştur. Amerikan tarihinde önemli roller oynayan kişilerin anılarının toplandığı bir arşiv olan bu merkez, önemli kişilerin siyasi tarihlerini de araştırmış ve 1960'lara kadar etkili olmuştur. Bunu takiben diğer üniversiteler, müzeler, kütüphaneler, şirketler ve mesleki kuruluşlar da sözlü tarih programları başlatmışlardır (Akçalı ve Aslan, 2012).

1960'ların sonlarından itibaren başta Britanya olmak üzere başka Batı ülkeleri de sözlü tarihten faydalanmaktadırlar. Özellikle yakın dönemin sosyal tarihine ışık tutabilmesi açısından sözlü gelenek oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Tosh,1997).

1965 yıllarında Amerika'da en az 80 farklı sözlü tarih koleksiyonu, 1970'lerde ise 200 koleksiyon bulunuyordu. Aynı zamanda sözlü tarihle ilgili 50 aktif program vardı. 1967'de bilim adamları ve kütüphaneciler "Sözlü Tarih Derneği" kurmuşlardır. Ayrıca Amerika'daki eğitimin incelenmesinde sözlü tarihten yararlanmışlardır. Avrupa'da ise bu araştırmalar İngiltere'de başlamıştır. Buradaki sözlü tarih projesini Paul Thompson başlatmıştır. 1872-1902 yılları arasında doğan 459 kişiyle görüşmeler yapmış, ayrıca İngiltere'de sesi duyulmayan kesimlerin tarihine yönelmiştir (Akçalı ve Aslan, 2012). Amerika'daki "Ulusal Sözlü Tarih Derneği" bugün çalışmalarına devam etmekte ve çıkarmış olduğu dergiyle çalışmalarını sunmaktadır. Ayrıca İtalya ve Almanya'da II. Dünya Savaşı ve Faşizm dönemi üzerine, Güney Afrika'da siyahların gayri-resmi tarihi hakkında, Rusya'da Stalin dönemi, Bulgaristan'da ise kadınların tarihi üzerine yönelik sözlü tarih çalışmaları yapılmaktadır (Somersan, 1998).

Sonuç olarak 1900'lü yıllardan itibaren yürütülen bu sözlü tarih çalışmalarında daha önceleri söz konusu olmayan tıp tarihi, toplumsal refah gibi konular ele alınmıştır. İngiltere ve ABD'de futbolun tarihi, dinsel akımlar, aile tarihi yazımı bunlara örnek verilebilir. Günümüzde ise dünyanın çoğu yerinde sözlü tarih çalışmaları ile karşılaşmaktadır (Somersan, 1998).

2.1.2. Türkiye’de Sözlü Tarih

Tarih yazıcılığı günümüzde genelin içinde yerelin ön plana çıkarılması, sıradan insan davranışlarının önem kazanması gibi eğilimlere bağlı olarak hem alan hem de süreç olarak genişlemiştir. Bu yeni eğilimlerden biri olan sözlü tarih, tarihin daha iyi anlaşılması için yeni fırsatlar sunmaktadır. Yazılı kaynakların yetersiz kaldığı durumlarda sözlü tanıklara başvurularak olay ve olguların daha iyi anlaşılmasını sağlayan bu yaklaşım sosyal tarihe yeni bir ivme kazandırmış ve modern dönemin bir ürünü olarak kabul edilmiştir. Türk tarih yazıcılığında da geniş bir şekilde kullanılan sözlü tarih, sözlü anlatımlarla kültürel bir geleneğe dönüşmüştür (Metin, 2002).

Türkiye’de çok eskiden beri var olan sözlü tarih çalışmalarının ilk temsilcileri popüler tarihçilerdir. “Dün ve Bugün”, “Yakın Tarihimiz” gibi popüler tarih dergileri özellikle I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele dönemine ait hatıraları mülakat yoluyla yayınlamışlardır. Çanakkale Savaşı sonrasında Mustafa Kemal’in de içinde bulunduğu bir grupla yapılan mülakat sözlü tarihin varlığına işaret etmektedir. Bu anlamda Türkiye’de sözlü tarihin geçmişi daha erken dönemlere dayanmakta ve bunun da popüler tarihçiler vasıtasıyla yapıldığı bilinmektedir (Özcan, 2011).

Sözlü tarih çalışmaları bizde Cumhuriyet döneminin kurumlarından olan Halkevleri bünyesindeki folklor ürünlerinin derlenmesi çalışmalarına dayanmaktadır. Sözlü tarih kaynağı olabilecek asıl bilgiler ise Osmanlı göçmen bürolarında yapılan görüşme raporlarıdır. Bu raporlar son dönem Osmanlı tarihin aydınlatılmasında büyük önem sağlamıştır. Ayrıca 1980 öncesi Yusuf Hikmet Bayur’un bir Atatürk biyografisi denemesi olan *Atatürk Hayatı ve Eseri* çalışması, Gürsoy Solmaz’ın Türkiye’de sosyal tarih araştırmalarından olan Ermeni iddialarına karşı Ermeni katliamını bizzat yaşamış ya da tanık kişilerden edilen sözlü bilgilere dayalı *Tanıkların Diliyle Ermeni Vahşeti* çalışması, unutulmuş ve bastırılmış olay ve kimlikleri değerlendirmek ve resmi tarihle

gündelik yaşam arasındaki ilişkiyi irdeleyen Leyla Neyzi'nin *İstanbul'da Hatırlamak ve Unutmak* adlı sözlü tarih çalışması vardır. Ayrıca ülkemizde 1960 darbesi, 1974 Kıbrıs Barış Hareketi, 1980 öncesi olaylarla ilgili belgesel çalışmalar yapılmıştır (Metin, 2002).

TRT bünyesinde yapılan toplum ve siyaset ile ilgili konulardaki belgeseller en önemli sözlü tarih arşivleridir. Özellikle Türk Tarih Kurumu'nda yürütülen Türkiye'nin Sosyal ve Kültürel Tarihi Projesi çerçevesinde sözlü veriler toplanıp arşivlenmektedir (Metin, 2002).

Türkiye'de sözlü tarih çalışmalarında önemli bir yere sahip kuruluş da Tarih Vakfıdır. Bu vakıf bünyesinde oluşturduğu sözlü tarih arşiviyle çeşitli sözlü tarih çalışmalarını yürütmektedir (Danacıoğlu, 2001).

Türkiye'de sözlü tarihi kurum bazında ilk ele alanlar “İstanbul Üniversitesi Kadın Araştırmaları Merkezi (1992)” “Türkiye Toplumsal ve Ekonomik Tarih Vakfı (1993)” “Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı (1994)” olmuştur. Kadın Eserleri Kütüphanesi'nin geliştirdiği pilot projenin amacı çeşitli araştırmacıları bir araya getirerek Türkiye'de kadınlar üzerine bir sözlü tarih çalışması yapmaktır. Tarih Vakfı da sözlü tarih çalışmalarının önemli isimlerinden Paul Thompson ile 1922'de bir söyleşi düzenlemiştir. Özellikle bu atölyeden sonra Türkiye'de sözlü tarih araştırmaları hızlanmıştır. Bir grup projesi olarak başlayan ve sonradan bireysel çalışmalara dönüşen bir diğer proje ise Kurtuluş Savaşı'na dair toplumsal hafızayı ele almayı hedefleyen sözlü tarih çalışmasıdır (Akçalı ve Aslan, 2012). İngiliz sözlü tarihçisi Paul Thompson'un konuşmacı olarak katıldığı ve 1993 Haziran ayında yapılan, Tarih Vakfı'nın sözlü tarihin çeşitli alanlarında yaptığı dört atölyeden birisi olan ilk atölye çalışması, Türkiye'deki sözlü tarihin resmi başlangıcıdır (Sarı, 2006).

XX. yüzyıl insanı için tarihsel belgelendirme devletin çok yönlü kayıt sistemiyle daha kolay hale gelmiştir. Bireyin kayıtlarına geçmeyen duyguları, düşünceleri, geçmiş ve göç gibi hikâyeleri fotoğraflarla, bant kayıtlarıyla somutlaştırmıştır. Bu anlatılar arasında ortaklıklar arttıkça tek bir anlatıya dönüşen kolektif söylemler de ortaya çıkmıştır. Doğduğu yere, bölgeye, zümreye bağlı anlatılar toplumun kolektif hafızasıyla buluşmuştur (Özcan, 2011).

2000'li yıllara gelindiğinde Türkiye'de sözlü tarih çalışmalarında anlatı metinlerine daha çok yer verilmiş ve metnin yorumlanması daha kısa tutulmuştur. Yani sözlü anlatı okura sunularak değerlendirmeyi ona bırakma şeklinde bir yaklaşım benimsenmiştir (Öztürkmen, 2002).

Son zamanlarda üniversitelerde sözlü tarih çalışmaları önem kazanmış (Öztürkmen, 2002), sözlü tarih adıyla yapılan çalışmalarda daha çok aidiyetler ve mübadele gibi konular üzerinde durulmuştur. Anadolu köylüsünün, sıradan insanların asırlardır var olan anlatıları aynı oranda dikkate alınmamıştır (Danacıoğlu, 2001). Ancak dünyanın birçok yerinde olduğu gibi Türkiye'de de bireyselliğe verilen önem artmış, bireysel tanığa dayanan sözlü tarih önem kazanmıştır (Akçalı ve Aslan, 2012).

2.2. Sözlü Tarih Kaynakları

Tarihe ait bilgi veren malzemelere kaynak denmektedir. İnsanların söylediği, yazdığı her şey kendisi ve dönemi hakkında bilgi verebilir. Ancak her bilgi veren malzeme de tarih için kaynak olma niteliği göstermez. Bu bakımdan malzemenin tarihi kaynak olarak değerlendirilmesi için, o devirde meydana getirilmesi veya devrinin kaynaklarından yararlanılarak oluşturulmuş olması gerekmektedir. Bir kişinin söylediği ve söyleyenin bilindiği, bazıları ise kimin tarafından söylendiği bilinmeyen anonim bilgiler olan sözlü kaynaklar yazıya da geçirmiş olabilirler, ancak bu tür bilgilerin içine gerçek dışı bazı unsurlar katılmış olabilir. Bu bakımdan bu tür kaynaklar kullanılırken dikkatli olmakta yarar vardır. Bu kaynaklar yazılı kaynağın yeterli olduğu durumlarda kullanılmamalıdır, ancak yazılı belgelerin yetersiz olduğu durumlarda tenkit metodu iyi bir şekilde kullanılarak sözlü kaynaklardan da yararlanılabilir (Özçelik, 2001).

Tarih alanında sözlü tarih kullanımı yazı öncesi toplumlara kadar dayanmaktadır. Örneğin; Antik Yunanda eski zırhların detaylarının anlatılışındaki ve terk edilen şehirlerin isim listelerindeki kesinliğin İlyada'nın ilk yazılı versiyonundan önceki altı yüzyıl boyunca sözlü olarak korunmuş olması, klasik dönem araştırmacıları ve arkeologları tarafından doğrulanmıştır (Thompson, 1999).

Günümüzde ilk tarihçiler olarak bilinen Herodotos ve Thukydides'in yazdıklarının önemli bir kısmı sözlü kaynaklara dayanmaktadır. Örneğin; M.Ö.492-449 Pers Savaşları sonunda yapılan anlaşmalara katılan kişilere Herodotos sorularını

yönelmiş ve yaptığı görüşme sonucu yazdığı tarihe de teorik sözlü tarih denilmiştir (Sarı, 2006).

Tarihi olayların gerçeklerini, derinlerde kalmış sebeplerini yazılı kaynaklar kadar önemli olan destansı mahiyetteki halk romanları ile diğer sözlü edebi kaynaklarda da bulabiliriz (Köprülü,1943).

Baykara (1996), sözlü kaynakları sekiz gruba ayırmıştır. Bunlar; canlı şahitler-yaşayan tarihler Manzume ve Şiirler, Destanlar, Efsaneler, Hikâyeler, Kıssa, Fıkra-Latife veya Anekdotlar, Atasözü ve Darb-ı Meseller ve Menkıbeler ve diğerleri.

Kütükoğlu (1990) ise sözlü kaynakları; Tarihi Şiirler, Hikâyeler, Efsaneler, Mitoslar, Destanlar, Menkıbeler, Fıkralar ve Atasözleri olmak üzere yedi gruba ayırmıştır.

2.2.1. Tarihi Şiirler ve Manzumeler

Milleti ilgilendiren bir hatıranın hafızalarda tutulması için düzenlenmiş, dilden dile yayılan ve ağızdan ağıza dolaşan şiirlerdir. Bu örnekleri çoğu milletin halk edebiyatında görebiliriz. Örneğin; Avrupa'da Germenler'de, Asya'da Türk ve Moğollar'da ve Araplar'da bu türden şiirler görülmektedir. Reşidüddin'in Moğol Tarihinde Cengiz zamanında komşu ülkelere gönderilen elçilere hükümdarların sözleri manzum olarak ezberletilmiştir. Kırgız, Kazak ve Nogaylar'da da bu tür tarihi şiirler kullanılmıştır (Özçelik, 2001). Bu şiirlere örnek olarak; M.Ö. VI. yüzyılda meydana gelen Alper Tonga şiirinin 1070'li yıllarda Kaşgarlı Mahmut'un eserinde bulunması verilebilir (Baykara, 1996).

2.2.2. Hikâyeler

Sözlü hikâyeler, içerisinde tarihi bilgiyi barındırabileceği gibi yerel mahiyette de olabilirler. Uluslararası ilişkiler sonucunda yaygınlık kazanmış olan sözlü hikayeler yerel alanlarda kısmen de olsa gerçek payı bulunabilir. Ancak uluslararası alanda güvenli tarih bilgileri yer almaz (Özçelik, 2001).

2.2.3. Menkıbeler

Destan veya hikâye türü olarak kabul edilen menkıbelerde kesin bir gerçek vardır. Ancak gerçeğin etrafında olağandışı unsurlar da zaman zaman görülebilir. Bu yüzden menkıbeler yakın zamana kadar kaynak olarak kabul edilmemekteydi. Avrupalı araştırmacı Cl. Huart ve I. Melikoff menkıbeleri Fransızcaya çevirip yayımlamalarından sonra bazı Türk tarihçiler de bu gerçeği kabul etmişlerdir. Olağandışı motifler menkıbelerden ayıklanırsa yakın gerçeğin ortaya çıkabileceği görülür. Bu gerçek aynı zamanda başka kaynaklarda bulunmayan bilgiler de içerebilir. Anadolu fatihlerinden Danişmend Gazi'nin hayatı ile ilgili “Danişmendname” 1960'ta I. Melikoff tarafından Fransızcaya çevirdikten sonra dikkat çekmiştir. Hacı Bektaş-ı Veli'nin hayatını anlatan “Velayetname”de içindeki olağandışı olaylar ayıklandığı zaman XIII. yüzyıl köy hayatını açıkça gösterir (Sarı, 2006).

2.2.4. Destanlar

Tarihi bir olayın gerçek dışı motiflerle süslenmiş hikâyesi olan destanların kollektif ve anonim bir yanı vardır. Bu destan kahramanı bir çağın nitelik ve kavramlarının temsilcisidir. Destanlar süreklilik ve geçerliliğini hiçbir zaman kaybetmemişlerdir, çünkü destanlardaki olağanüstülük kollektif hayal gücünden doğmuştur (Özçelik, 2001). Türklerin en ünlü destanı Oğuz destanıdır. Dünyanın en büyük destanını ise Kırgızların Manas destanıdır (Baykara, 1996).

Tarihçi Reşidüddin'in Oğuz Destanı'nı tercüme eden Togan, onda bulunan bazı bilgilerin tarihi bilgilere tekabül ettiğini ortaya koymuştur. Togan bu destanı tahlil ederken milattan önceki Türk tarihi hakkında fikirler sunmuştur (Kaplan, 1990). Fahrettin Kırzıoğlu da Dede Korkut Destanından yararlanarak yer isimlerinin tespiti ile ilgili çalışma yapmıştır. Onun bu çalışması düşünce ve sosyal hayatın anlaşılması açısından önemli bir çalışmadır. Eski Yunanlıların İlyada ve Odisse'si, İranlıların Şahnamesi, Türklerin Oğuz Kağan ile Dede Korkut destanları en ünlü destanlarıdır (Sarı, 2006).

2.2.5. Fıkralar

Tarihi bir değere sahip olan fıkralarda tarihi bilgiler yer almaktadır. Nasrettin Hoca, Bekri Mustafa, İncili Çavuş ve Bektaşî Fıkraları ünlüdür. Nasrettin Hoca'nın fıkraları XIII. yüzyılın sosyal değerlerini anlatan en önemli kaynaktır. Her yöreye özgü fıkralar da olabilir. Bunlar o yörenin inançları hakkında bilgiler de içerebilir (Baykara, 1996).

2.2.6. Atasözleri

Milletin ortak düşünce ve tutumlarını belirten atasözleri milli varlıklardır. Eseri olduğu toplumu yansıtarak, toplumun yüzyıllar boyunca deneyimlerinden ve düşüncelerinden doğmuştur.

Atasözlerine ilişkin toplanacak malzemeler sadece filoloji ve psikoloji bölümleri için değil, tarih ve sosyoloji bilimleri için de katkı sağlayabilirler. Türk halk görüş felsefesi, Türk düşünce hayatı, düşünce tarihi gibi yapılacak olan araştırmalarda atasözlerinden yararlanılabilir (Kurt, 1991).

Toplumların yaşam şekillerinin, değerlerinin, deneyimlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkan atasözleri, ürünü oldukları toplumlar hakkında bizlere önemli bilgiler verirler. Kültürün devamlılığını sağlama ve aktarma konusunda katkı sağlayan atasözleri öğrencilerin konuyla ilgili bilgilerini artırır, ayrıca onlara eleştirel düşünme, farklı bakış açıları kazandırma gibi beceriler de geliştirir (Akkuş, 2016).

2.2.7. Efsaneler

Doğaüstü motiflerle örülü hikâyelere efsane denir. Baykara'ya (1996) göre destanda olağanüstüne gidiş vardır. Efsanede ise olağanüstülük hâkim bir unsur olmuştur (Sarı, 2006). Diğer edebi ürünler gibi belli bir yazım şekli olmayan efsaneler, düz konuşma diliyle yazıya aktarılır. Böylece meydana geldiği zaman içerisinde üslubunu oluşturur.

2.3. Tarih Öğretimi ve Sözlü Tarih

2.3.1. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi

Tarih yazıcılığı ve öğretimi için çok önemli veriler sağlayan sözlü tarih, tarihin daha iyi anlaşılması için yeni imkânlar sunar (Metin, 2002). Geçmişten bugüne kadar toplumda yaşanan değişimi anlama adına sözlü tarihin tarih eğitimine katkısı oldukça önemlidir. Sözlü tarih, toplumla ilgili geçmişi yapılandırmamıza yardımcı olur. Toplumsal yaşamın nasıl geliştiği, ne şekilde sürdürüldüğü ile ilgili bilgiler verir. Bu tür bilgilerin öğrenilmesinde sözlü ifadeler büyük öneme sahiptir.

Öğretim denilince ilk akla gelen öğretmendir. Tarih öğretmeninin de görevi geçmişi aynen yansıtmak yerine bir sosyal bilimci ve tarihçi gibi geçmişi yorumlamak ve yeniden oluşturmaktır (Sarı, 2006). Bu amaçla tarih öğretiminde sözlü tarihi kullanan öğretmenler öğrencilerde tarihe karşı birçok davranış değişikliği kazandırabilir.

Tarih öğretiminde sözlü tarihin bir yöntem olarak kullanılması özellikle yakın tarihin anlaşılması açısından önemlidir. Öğrencilerin kaynak kişilerle görüşürülmesi onların derse olan güdülenme düzeylerini yükseltir. Öğrenciler kendi ailelerinin tarihleri üzerine projeler gerçekleştirebilir, çevrelerini geçmişle ilişkilendirebilir. (Safran, 2010).

Öğrencilerin tarihe olan ilgi ve merakları, tarihle kendileri arasında bağ kurmaları ile gerçekleşir. Bu noktada sözlü tarihin eğitim açısından oldukça faydaları bulunmaktadır. Öğretmen ve öğrenci arasındaki tek taraflı bilgi akışını yıkan sözlü tarih öğrenciyi öğretim sürecine dâhil ederek sınıfta interaktif bir öğrenme ortamı yaratır. Öğrencilerin öğretmenleriyle karşılıklı öğrenmelerini sözlü tarih ve tarihsel araştırma yoluyla teşvik eden dört faktör bulunmaktadır. Birincisi; öğrencilerde tarihsel anlayışı neyin oluşturduğu konusunda gelişen duygularıdır. İkincisi; tarihsel olaylarda birer aktör olarak birbirleri hakkında ilgi ve meraklarıdır. Üçüncüsü; sözlü tarihleri kendi çabalarıyla toplama çalışmaları, sonuncusu ise, sözlü tarih modüllerini planlama ve yerine getirmedir (Akçalı ve Aslan, 2012).

2.3.2. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Uygulamaları

Sözlü tarih uygulamaları tarih öğretimi açısından oldukça faydalı bir yöntemdir. Bu yaklaşımla öğrenciler geçmişte yaşamış insanlar hakkında bilgi sahibi olarak bunu

kendi yaşam koşullarıyla karşılaştırırlar. Böylece öğrenciler toplumda yaşanan değişimin farkına vararak bir tarih bilinci oluştururlar.

Okullarda sözlü tarih çalışmaları olarak birçok konu verilebilir (Gazel, 2015). Ancak sözlü tarih uygulamalarının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine göre planlaması bilginin yapılanması açısından oldukça faydalıdır (İncegöl, 2010). Bu durumda öğrenci ilgi duyduğu bir konu hakkında yeni bakış açıları kazanabilir (Demircioğlu, 2005). Diğer taraftan iyi bir sözlü tarih çalışmasının en önemli adımı öğrencilere iyi bir sözlü tarih uygulamasının nasıl yapılması gerektiğinin öğretilmesidir. Bunun için öncelikle araştırma için iyi bir planlama gerçekleştirilmeli, araştırmanın konusu ve görüşmenin gerçekleştirileceği kişi hakkında iyi bir araştırma yapılmalıdır. Görüşme öncesince görüşülecek kişi ile iletişime geçilerek görüşme ve içeriği ile ilgili bilgi verilmelidir. Görüşme esnasında sorulacak sorular açık, net, kısa ve amaca uygun olmalıdır. Görüşme ortamının görüşme için uygun olmasına dikkat edilmelidir. Görüşme sırasında alınan kayıtlar yazıya geçirilmiş son hali ile görüşmeciye gösterilmelidir. Bunların nerede kullanılacağı belirtilerek gerekli izin alınmalıdır (Güçlü, 2013).

Sözlü tarih uygulamaları öğrencilerin kişisel deneyimler ve ulusal olaylar arasında bağlantı kurmalarını, toplumdaki değişim ve gelişimi anlamalarını sağlayarak, öğrencilerde bir yurttaş sorumluluğu yerine getirir (Dillon, 2000). Diğer insanların yaşamlarına girmeyi sağlayan bu yöntem görüşen ile görüşülen arasındaki ön yargıları azaltarak öğrencilerin empati kurma becerilerini geliştirir (Poll, 1995). Öğrencilerin tarih yapma olanağını elde etmeye yardımcı olan sözlü tarih, onlara uygulama şansı vererek, öğrencilerin bir tarihçi gibi sorumluluk almalarını sağlar (Whitman, 2000). Sözlü tarih öğrencilere esneklik duygusu da kazandırır ve bunu bilimsel olgularda kullanan öğrenciler genellemeler yapabilirler (Ede, 1977).

Bireysel olarak uygulanabileceği gibi grup projeleriyle de gerçekleştirilebilecek olan sözlü tarih yaklaşımı rekabet ortamı yerine, entelektüel bir dayanışma ruhu getirir. Öğretmenin anlatıcı, öğrencinin ise dinleyici konumunda olduğu dersler yerini hep birlikte yürütülen tarih araştırmalarına bırakır. Böylece bu ortak araştırma samimi bir iletişime daha fazla şans tanır, dayanışma karşılıklı olur, öğrenciler toplumdaki yerlerinin daha doğrudan farkına varabilirler. Kısacası grup projeleri ile yapılan sözlü tarih aktiviteleri öğrencilerde işbirlikli bir öğrenme ortamı yaratır (Safran, 2010). Bu

projeleri yapmaya başlayan öğrenciler küçük birer tarihçi olarak sınıfta veya diğer etkinliklerde bir araya gelirler (Milli Eğitim Bakanlığı, 2005).

2.3.3. Sözlü Kaynakların Tarih Öğretiminde Kullanılması

Tarih öğretiminde sözlü tarih etkinlikleri iki farklı şekilde uygulanabilir. Birincisi; öğrencilere yaptırılan uygulamalar, ikincisi ise sınıf ortamında sözlü tarih kaynaklarının kullanımınıdır.

Sözlü tarih kaynakları toplumların maddi ve manevi dünya görüşlerini yansıtan edebî nitelikteki eserlerdir. Bu eserler halkın yaşayışını, ortak duygu ve düşüncelerini ifade etmede önemli rol oynamaktadır (Tokcan, 2016).Sözlü edebi ürünler öğrencilerde hem eğlenceli hem de yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirmeye yardımcı olur. Örneğin; tarihi bir olayın ders kitabından anlatılması yerine gerçeklikten ayrılmayarak olayların kurgusal bir dille anlatıldığı tarihi bir romanı okuyan öğrenci zevkli bir tarihsel bilgi edinir.

Edebi metinler öğretimi gerçekleştirmek için kullanılan bir araçtır (Kaymakçı, 2013). Atasözleri, Hikâyeler, Masallar, Efsaneler gibi içerisinde çeşitli unsurlar barındıran sözlü ürünler öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal girişimlerine yardımcı olarak, derse yönelik ilgilerinin canlı kalmasında önemli rol oynar. Çünkü tarih gibi soyut ve sözel anlatıma dayalı bir dersin bu edebi kaynaklarla desteklenmesi öğretimi kolaylaştırır.

Sözlü ve yazılı edebi ürünlerin eğitim-öğretimde etkin bir şekilde kullanılması öğrencilerin önemli kazanımlar elde etmelerine yardımcı olur. Bu ürünlerin konuya ve kazanımlara uygun türlerini tarih derslerinde kullanmak, dersi zenginleştirerek, daha zevkli hale getirir. Dolayısıyla edebi ürünler tarih derslerinde öğrencilere olay ve olguları daha iyi kavratılmak, dersi daha çekici hale getirmek, kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmek, duyuşsal özellikler, dil, anlama, kavrama, eleştirel beceriler kazandırmak açısından önemli eserlerdir (Akkuş, 2015).

Sözlü tarih çalışmaları sayesinde ortaya çıkan sonuçlarla sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikler yapılabilir. Örneğin; Sözlü tarih görüşmelerinden okuma parçaları oluşturulabilir, ses kayıtlarından meydana gelen dersler yapılabilir, araştırma sonucu elde edilen fotoğraflar, mektuplar, belgeler gibi araç gereçler sergilenebilir, sözlü tarihle

ilgili belgeseller hazırlanabilir, konuyla ilgili tartışmalar yapılabilir (Gazel, 2015). Böylece sözlü tarih çalışmaları yapmış kişilerin eserleri de sınıf ortamına getirilerek tarih öğretimi gerçekleştirilebilir.

İyi bir sözlü tarih çalışması yapabilmeyenin en önemli şartı, iyi bir görüşme yapabilmektir. Bu sebeple görüşme öncesi ve sonrası uyulması gereken kurallara dikkat edilmelidir (Gazel, 2015).

Görüşme öncesinde öncelikle konu ve amaç belirlenmeli ve konu ile ilgili yazılmış eserler okunmalıdır. Daha sonra araştırmaya ilişkin bir planlama yapılmalı, kimlerle görüşülmesi gerektiği ve ne arandığı ile ilgili bilgiler belirlenmelidir. Çünkü görüşme öncesinde görüşmenin konusu ve bilgisine başvurulacak kişi hakkında ön bilgi edinmek önemlidir. Görüşme öncesinde hazırlanan sorular özelden genele doğru, kısa, basit kelimelerden oluşmalıdır, cevaplar yönlendirici olmamalıdır (Güçlü, 2013). Görüşme için kalabalık yerler tercih edilmemelidir (Gazel, 2015). Ses kaydı yapılacaksa görüşme öncesinde kontrol edilmeli ve görüşülen kişiye konuşmaların kaydedileceği bildirilmelidir. Görüşme öncesinde görüşülecek kişiye araştırmanın amacı hakkında bilgi verilerek, alınacak bilgilerin hangi amaçla kullanılacağı söylenmelidir (Güçlü, 2013).

Görüşme sırasında iyi bir dinleyici olunmalıdır, görüşmede mümkün olduğunca geri planda durulmalıdır, görüşülen kişinin anlattıkları bölünmemelidir. Evet ya da hayır şeklinde cevaplandırılacak sorular sorulmamalıdır. Bunun yerine Neden? Nasıl? gibi ifadeler kullanılmalıdır (Gazel, 2015).

Görüşme sonrasında elde edilen kayıtlar yazılı hale getirilmelidir (Acun, 2008). Elde edilen bilgiler günü gününe tasnif edilmelidir, görüşmeler isimlendirilmeli, tarih verilmeli ve saklanmalıdır. Çünkü görüşülen kişiyle yeniden görüşme yapmak gerekebilir (Gazel, 2015; Metin, 2002).

Böylece görüşme yapmak için yola çıkan bir araştırmacı derlediği bilgileri araştırmaya çalıştığı konuya kaynak olarak toplamalıdır. Daha sonra kendisine bir proje hazırlayarak ardından görüşme yapmalıdır. Görüşmeden elde edeceği kayıtları saklama ve sınıflandırmasından sonra ise yorumu yani tarihi yazmalıdır (Sarı, 2006).

2.3.4. Sözlü Tarih Çalışmalarının Etkili Kullanımı İçin Rehber İlkeler

Sözlü tarih etkinliğinin uygulama şeklinde yapılması halinde şu temel ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır;

- Sözlü tarih etkinlikleri özellikle idare edilebilir bir konu üzerine odaklanmalıdır.
- Görüşmeler dikkatli bir şekilde hazırlanmalıdır.
- Vasiyetname, günlük gibi kaynaklar öğrencilere konu hakkında yardımcı olması için kullanılmalıdır.
- Hazırlık aşamasında öğrencilerin hevesleri kırılmamalıdır.
- Görüşme esnasında eski fotoğraflar, resimler ve ses kaydedici cihazlar olmalıdır.
- Görüşmeler resmi kaynaklar yoluyla yapılmalıdır. Görüşmeler belli bir zaman ile sınırlandırılmalıdır.
- Öğrenciler görüşmelere gruplar halinde gönderilmelidir.
- Metinlerin Word programına aktarılması için bilgisayar öğretmenlerinden yardım alınmalıdır.

Bu aktivitelerin öğrencilere kazandırdığı beceriler ise şunlardır;

- Dinleyebilme
- Gözlem yapabilme
- Soru sorabilme
- Bilgiyi düzenleyebilme
- Düşünceden olguyu ayırabilme
- İlgili bilgi arasından ilgisiz bilgiyi bulabilme
- Önceki kuşakları daha iyi anlayabilme
- Sürekliliği ve değişimi algılayabilme (Welton ve Mallan, 1999).

Sözlü tarih etkinliklerinin öğrencilere kazandırdığı bu beceriler öğrencinin tarihe bambaşka bir yerden bakmasını sağlar, ders kitabına bağlılığını engeller ve öğrenciye yeni bir dünya keşfettirir.

2.3.5. Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Üstünlükleri

Tarihsel önemi olan olayları gören sıradan insanların anılarını gelecek nesiller için korumayı öngören sistematik bir görüşme yöntemi olan sözlü tarih, çoğu zaman kayda geçirilmemiş bilgi kaynaklarını insan birikimi vasıtasıyla bizlere gösterir (Öztürkmen,1998). Sözlü tarih insan etkinliklerinin çalışmaları sonucunda belli bir döneme ait olan yaşantıların değerlendirilmesi yoluyla toplumların tarihlerine katkı sağlar. Her türlü insan ilişkilerinin tarih türündeki anılarının derlenmesiyle yazılı olmayan bilgilere ulaşılmasına olanak verir (Danacıoğlu, 2001).

Sözlü tarih, yazılı kaynaklardaki bilgi açığını kapatır, tarihçiye bilgi kaynaklarını doğrulamak için fikir verir (Cutler,1971). Sözlü tarih kanıtlara farklı kaynaklardan bakmayı sağladığı için gerçeği yeniden yapılandırmasına yardımcı olur. Tarihi yaşamın içine sokarak insan deneyimlerine yön verir (Akçalı ve Aslan, 2012).

Sözlü tarihin eğitim açısından da oldukça önemli bir yeri vardır. Bu açıdan sözlü tarih etkinlikleri okul sistemi içinde önemli bir araç olarak görülmektedir. Bu tür çalışmalar sadece tarih derslerinde değil, diğer disiplinlerde de uygulanabilir (Akçalı ve Aslan, 2012). Böylece öğretilmeye çalışılan söz bilimsel olgularda da kullanılmak üzere esneklik duygusu kazandırır (Ede, 1977).

Kişisel yönleri sunarak insanoğlunu geçmişe götüren, öğrencileri diğer insanların gözleriyle görmeye sevk eden sözlü tarih, “geçmiş ancak biz onu yaşatmaya devam edersek var olur” sözüyle yeni bir ivme kazanmış ve bunu başarabilmek için mükemmel bir araç olmuştur (Sarı, 2006).

Sözlü tarih, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki tarih yaklaşımının işbirlikli doğası ile tarih ve toplum arasındaki temel ilişkinin sorgulanmasına yol açar. Tarihsel bilgilerin toplumdan alınarak yorumlanmasıyla gerçekleştirilebilecek çalışmalar bir tarihçi gibi öğrenciye kendi tarihini yazabilme güveni verir. Böylece vazgeçilmez bir kaynak olan bu araştırmalar sayesinde öğrenciler standart araçlarla elde edilemeyecek bir iç görüyü yakalar (Akçalı ve Aslan, 2012).

Sözlü tarih çalışmaları öğrencilere teknik kazanımlar da sağlar. Örneğin; uygun konuşmacıları ve soruları seçerek görüşmeyi yapan öğrenci bir tarihçi gibi metodolojik sorunlarda fikir sahibi olur (Ilisevich, 1972). Sözlü tarihin eğitim alanında sağlayacağı

bu faydalar yanında ders içeriği, ders saatleri ve öğretmen nitelikleri de önemlidir. Böylece tarih öğretiminde önemli avantajlar sağlayan bu yöntem ile tarihe yönelik araştırmalardan geniş bir şekilde faydalanma yoluna gidilebilir (Akçalı ve Aslan, 2012).

2.3.6. Bir Öğretim Yöntemi Olarak Sözlü Tarihin Sınırlılıkları

Sözlü tarih yaklaşımının bazı sınırlılıkları vardır (Güçlü, 2013). Sözlü tarihin güvenilirliği bunlardan biridir (Öztürkmen, 2002). Sözlü kaynaklara göre yazılı kaynaklar daha güvenilir olarak kabul edilir. Bu durum insanların olaylara kendi pencerelerinden bakmalarından kaynaklanabileceği görüşünü içerir. Aslında sözlü kaynaklara müdahale şansı vardır. Örneğin; görüşülen kişinin yüz ifadeleri, ses tonu gibi durumlar görüşmeciye fikir verebilir (Danacıoğlu, 2001).

Sözlü tarihin olumsuz taraflarından biri yazılı kaynakların değişmez olduğunu savunanlara göre sözlü kaynakların değişeceği olduğudur. Çünkü insanlar tarihleri yanlış hatırlayabilir, bazı bilgileri unutabilir, ön yargılı olabilir ya da taraf tutabilir (Danacıoğlu, 2001).

Eğitim açısından ise sözlü tarihin olumsuz yanlarından biri daha fazla zamana ve enerjiye ihtiyaç duyulmasıdır. Aynı zamanda öğrencilerin sözlü tarih yapmaya karşı isteksizlik, motivasyon gibi eksiklikleri de sorun olabilir. Bu durumda öğretmenler doğru bir biçimde yapılan hazırlıklarla öğrencilere yardımcı olmalıdırlar. Öğretmenler yine öğrencilere malzemelere eleştirel bakmalarını, bilgilerin doğruluğunu değerlendirmelerini anlatmalıdırlar. Öğrencilere sözlü tarih çalışmaları yaptırılırken öğrenci sadece görüşmeye odaklandırılmamalıdır, seçtikleri konuyla ilgili ikincil kaynaklardan da bilgi almaları sağlanmalıdır. Ayrıca öğretmen öğrencilerin yaşlarını ve eğilimlerini de göz önünde bulundurmalıdırlar. Çünkü sözlü tarih çalışmaları ileriki yaşlarda yapıldığında daha etkin sonuçlar verebilir (Akçalı ve Aslan, 2012).

2.4. Konuyla İlgili Araştırmalar

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar alanla ilgili literatür taranarak ele alınmıştır. Bu alanda yapılmış bazı araştırmalar şunlardır;

Sağlam (2010), Türkiye'de sözlü tarih yöntemiyle eğitim üzerine çalışmalar yapmış ve bazı alıntılarla bu yöntemin eğitime özgü katkısını ortaya koymuştur. Bu

yöntemle ilkökul öğrencilerinin eğitim deneyimlerini yansıtan farklı çalışmalar sunmuş, öğrencilere eğitim yaşantılarında kendi pencerelerinden bakma imkânı vermiştir.

Sarı (2006), Sözlü tarih yönteminin tanımını, akademik tarih ile sözlü tarih arasındaki ilişkinin gelişim sürecini, sözlü tarihin tarih öğretimi alanında nasıl kullanılacağı, öğrencilere kazandırdığı gelişmelerin neler olduğunu ifade etmiştir.

Güçlü (2013), Eğitim alanında kullanılan sözlü tarih yönteminin özellikleri ve uygulaması hakkında bilgi vermiş, uygulama sürecinde karşılaşılabilecek sorunları belirtmiştir. Bu yöntemin başarılı sonuçlar vermesi için uygulama öncesinde, uygulama aşamasında ve uygulama sonrasında nelerin yapılması gerektiğini ifade etmiştir.

Uygun (2006), sözlü tarihin öneminden bahsederek, araştırmalarında sözlü tarihi kuramsal olarak incelemiş ve Köy Enstitüsü mezunu bir öğretmenin anılarına yer vererek sözlü tarih yaklaşımını örneklendirmiştir. Araştırma sonucunda yakın geçmişin olaylarını araştırmada sözlü tarih yaklaşımının etkin bir yaklaşım olduğunu söylemiştir.

Counce (2001), “Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi” adlı eserinde sözlü tarihin geleneksel yöntemlerle kıyaslanmasına değinmiş, sözlü tarihe başlayanlar için kaynak niteliğinde sözlü tarihle ilgili bir çalışma yapmıştır.

Thompson (1999), “Geçmişin Sesi” adlı eserinde bir yaklaşım olarak sözlü tarihi ele almış ve sözlü tarihin geçmişini incelemiştir.

Akçalı ve Aslan (2012), sözlü tarihin ne olduğunu tarihsel geçmişini ve günümüzdeki algılanış biçimini değerlendirerek, sözlü tarihin tarihçilik, tarih eğitimi ve toplum açısından faydalarından bahsetmişlerdir, ayrıca tarihçiler ve eğitimciler sözlü tarih çalışmaları yaparken nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda bir takım önerilerde bulunmuşlardır.

Neyzi (1999),”İstanbul’da Hatırlamak ve Unutmak”adlı sözlü tarih çalışmasında, klasik anlamda unutulmuş olay ve kimlikleri değerlendirerek, resmi tarihle gündelik yaşam arasındaki ilişkiyi incelemiştir.

Yapılan bu araştırmada ise sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerinin neler olduğunun saptanması amaçlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, katılımcıları, veri toplama aracı ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, temel nitel araştırma deseni ile yürütülmüştür. Temel nitel araştırma, uygulamalı alanlarda en yaygın kullanılan nitel araştırma türüdür. Amacı, insanların tecrübelerini nasıl anlamlandırdıklarını kavramaktır. Dolayısıyla temel nitel araştırma desenini kullanan araştırmacılar, insanların yaşamlarını nasıl yorumladıklarıyla, dünyalarını nasıl inşa ettikleriyle ve deneyimlerine ne anlam kattıklarıyla ilgilenirler. Temel nitel araştırma yönteminde veriler; görüşme, gözlem ve dökümanlar vasıtasıyla toplanır ve tümevarımsal şekilde analiz edilir. Temel nitel araştırma; anlam, anlama ve sürece odaklanma, amaçlı örnekleme, mülakat, gözlem ve dökümanlar vasıtasıyla veri toplama, tümevarımsal ve karşılaştırmalı veri çözümlemesi, bulguların etraflı bir şekilde betimlenmesi, tema ve kategoriler halinde sunulmasıdır (Merriam, 2015).

Temel nitel araştırma deseni bu araştırmada, tarih öğretiminde sözlü tarihin yeri ve kullanımına ilişkin öğretmen görüşlerini genel hatlarıyla tespit etmek ve anlamak amacıyla kullanılmıştır.

3.2. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubunda Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan A Büyükşehirindeki devlet okullarında çalışan 10 Tarih öğretmeni yer almıştır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme tekniklerinden birisi olan “kolay ulaşılabilir örnekleme” tekniği tercih edilerek ulaşılabilir bir grup araştırmaya dâhil edilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin 6’sı erkek 4’ü ise kadındır. Ulaşılabilir öğretmenler belirlendikten sonra İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınmıştır. Ardından

öğretmenler ziyaret edilerek araştırmanın amacı konusunda bilgilendirilmişlerdir. Araştırma etiği gereği katılımcıların kimlikleri gizli tutularak takma isimler kullanılmıştır. Katılımcıların kıdem yılları, cinsiyetleri ve mezun oldukları program türlerine ilişkin bilgiler Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1.

Katılımcılar

Rumuz	Cinsiyet	Mesleki Kıdem Yılı	Mezun Olduğu Program Türü
Kemal Öğretmen	Erkek	24	Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Gürkan Öğretmen	Erkek	17	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Burcu Öğretmen	Kadın	8	Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Çiğdem Öğretmen	Kadın	18	19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Hilal Öğretmen	Kadın	22	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Mustafa Öğretmen	Erkek	36	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Furkan Öğretmen	Erkek	2	Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
Ahmet Öğretmen	Erkek	20	Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
Dilek Öğretmen	Kadın	10	Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Emre Öğretmen	Erkek	30	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

3.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler, tamamen yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşme sorularının arasında bir yere yerleştirilebilir. Bu görüşme türü önceden belirlenmiş bir dizi soruların sorulmasını ve özel bazı konulara değinilmesini içermektedir. Bu sorular genellikle her katılımcıya sistematik ve tutarlı bir sırada sorulur, fakat görüşmecilerin bunların dışına çıkma özgürlüğü de vardır (Berg ve Lune, 2015). Görüşme sorularının hazırlanması için gerekli literatür taranmıştır.

Görüşme sorularının anlaşılır olup olmadığını, dil, üslup ve anlam bakımından doğru ifade edilip edilmediğini belirlemek amacıyla uzman üç tarih eğitimcisinin görüşleri alınmış ve pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama esnasında hazırlanan yedi soru üç farklı öğretmene önceden sorulmuş, sözlü tarih hakkındaki görüşlerine neden böyle düşündükleri sorusu eklenmiş, yarı yapılandırılmış görüşme formuna son şekil verilmiş ve araştırmanın gerçek katılımcılarına sunulmuştur. Görüşme, 2017 Haziran ayında katılımcıların tercih ettikleri ortamlarda sohbet havası içerisinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme sırasında veriler katılımcıların izniyle araştırmacı tarafından yazılı olarak kaydedilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Çalışma sonunda elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizi; birbirine benzeyen verileri belli kavramlar ve temalar içerisinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılır biçimde yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). İçerik analizi başka bir ifadeyle, kalıpları, temaları, ön yargıları ve anlamları tespit etmek amacıyla belirli bir materyalin dikkatlice ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi, yorumlanmasıdır. Veri sunumunda tablolar hazırlanarak görüşler, frekansları ile birlikte sunulmuştur. Elde edilen sonuçları desteklemek amacıyla öğretmenlerin görüşlerinden orijinal alıntılara yer verilmiştir. Gizlilik esası gereği araştırmaya katılan öğretmenlerin gerçek isimleri kullanılmamış, bunun yerine takma isimler verilmiştir.

Bu çalışmada araştırmacı sözlü tarihin tarih öğretimindeki yeri ve kullanımı ile ilgili bilgileri toplamayı amaçlamıştır. Araştırma sonunda analizler araştırmacı ile birlikte uzman üç tarih eğitimcisi tarafından yapılmış ve görüş birliğine varılmıştır. Araştırma bulgularının geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak adına farklı bir uzman da veri analizi yapmış ve % 70 görüş birliğine varılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretmenlerin yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar analiz edilerek frekanslarıyla birlikte tablolar halinde sunulmuş ve elde edilen bulgular sayesinde yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Birinci Alt Problem

4.1.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin sözlü tarih hakkındaki görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1

Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir? Neden Böyle Düşünüyorsunuz? Lütfen Açıklar mısınız?

Görüşler	f
Tarihçiler için önemli bir bilgi kaynağıdır	3
Toplumlar tarafından meydana getirilen tarihsel birikimlerdir	2
Kuşaktan kuşağa yayılan sözlü anlatımlardır	1
İnsanların anlattıklarını dinleme yoluyla oluşturulan tarih biçimidir	1
Geçmiş daha iyi anlamak için kullanılan bir araçtır	1
Geçmişin bir yansımasıdır	1
Geçmişle gelecek arasında kurulan bir köprüdür	1
Toplam	10

Tablo 4.1 incelendiğinde öğretmenlerin 3'ü sözlü tarih yoluyla üretilen bilgilerin tarihçiler için önemli bir bilgi kaynağı olduğunu, 2'nin ise sözlü tarihe toplumlar tarafından meydana getirilen tarihsel birikimler şeklinde bir anlam yüklediği görülmektedir.

Bu görüşü benimseyen katılımcılardan *Ahmet Öğretmen*, Sözlü tarihi “*Varlığı çok eskilere dayanan tarihin önemli kaynaklarıdır*” şeklinde tanımlarken, *Gürkan Öğretmen*, “*Toplumlar vasıtasıyla meydana getirilen tarihsel bilgilerdir*” şeklinde ifade etmiştir. Araştırmaya katılan diğer tarih öğretmenleri ise sözlü tarihi sırasıyla “*Kuşaktan kuşağa yayılan sözlü anlatımlar*”, “*İnsanların anlattıklarını dinleme yoluyla oluşturulan tarih biçimi*”, “*Geçmiş daha iyi anlamak için kullanılan bir araç*”, “*Geçmişin bir yansıması*” ve “*Geçmiş ile gelecek arasında kurulan bir köprü*” şeklinde tanımlamışlardır.

Sözelimi *Burcu Öğretmen*, sözlü tarihi “*İnsanlar vasıtasıyla kuşaktan kuşağa yayılan sözlü anlatımlardır*” şeklinde tanımlarken, *Kemal Öğretmen* “*İnsanların anlattıklarını dinleme yoluyla oluşturulan bir tarih biçimi*” olarak ifade etmiştir. *Çiğdem Öğretmen* “*Geçmiş daha iyi anlamak adına yapılan sözlü ifadelerdir*” şeklinde belirtmiştir. *Dilek Öğretmen* “*Sözlü tarih geçmişin bir yansımasıdır*” ifadesini kullanmıştır. *Emre Öğretmen* “*Sözlü tarih vasıtasıyla meydana getiren bilgiler geçmiş ile gelecek arasında bir köprüdür*” demiştir.

Bulgulardan anlaşılacağı üzere tarih öğretmenlerinin sözlü tarih hakkındaki görüşleri onların bu konuda temel bilgilerinin mevcut olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2. İkinci Alt Problem

4.2.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleri ile ilgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine yönelik görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2.

Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleriniz Nelerdir?

Görüşler	f
Aktif öğrenme ortamı oluşturur	3
Öğrencilerin tarihsel bilgiyi elde etme metotlarını öğrenmesini sağlar	3
Öğrenciyi ezbercilikten kurtarır	2
Kalıcı öğrenmeler sağlar	2
Ders kitabı merkezli öğretim anlayışını yıkar	1
Öğrencilerin olaylar arasında bağ kurmasını sağlar	1
Öğrencilerin aile tarihlerine ilişkin ilgi ve meraklarını artırır	1
Toplam	13

Tablo 4.2 incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin sözlü tarihin tarih öğretimindeki yeri ve önemine ilişkin öncelikli olarak belirttikleri görüşlerin ‘‘Aktif öğrenme ortamı oluşturması’’ ve ‘‘Öğrencilerin tarihsel bilgiyi elde etme yol ve metotlarını öğrenmesini sağlaması’’ şeklinde olduğu görülmektedir. Diğer katılımcı öğretmenler ise sözlü tarih çalışmalarının tarih öğretiminde önemli bir yere sahip olduğunu şu görüşlerle ifade etmişlerdir. Sözlü tarih çalışmaları, ‘‘Ders kitabı merkezli öğretim anlayışını yıkar’’, ‘‘Öğrenciyi ezbercilikten kurtarır’’, ‘‘Öğrencilerin olaylar arasında bağ kurmasını sağlar’’ ve ‘‘Öğrencilerin aile tarihlerine ilişkin ilgi ve meraklarını artırır’’.

Bu bağlamda Gürkan Öğretmen, ‘‘Sözlü tarih çalışmaları yoluyla sınıfta aktif bir öğrenme gerçekleşir’’ şeklinde görüşlerini ifade ederken, Mustafa Öğretmen, ‘‘Öğrenciler bir tarihçi gibi düşünür ve çalışma yapar’’ demiştir. Kemal Öğretmen, ‘‘Sözlü tarih öğrenciyi ders kitabının içinden çıkararak tek taraflı bilgi akışını yıkar’’, Emre Öğretmen, ‘‘Tarih öğretiminde kullanılan sözlü tarih öğrenciyi ezbercilikten kurtararak düşünmeye sevk eder’’, Hilal Öğretmen, ‘‘Öğrenciler kişisel deneyimleri sonucu olaylar arasında bağ kurarlar’’, Dilek Öğretmen ‘‘Öğrenciler kendi aile tarihlerini araştırmaya ilgi ve merak duyarlar’’, Çiğdem öğretmen ise, ‘‘Bilginin kalıcılığı daha fazla olur’’ şeklinde görüş beyan etmiştir.

Bu bulgulardan hareketle tarih öğretmenlerinin öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer verilmesinin önemine ve sağlayacağı katkılara ilişkin bilgi sahibi oldukları görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Problem

4.3.1 Tarih Öğretmenlerinin Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihi Kullanıp Kullanmama Durumları ve Sebeplerine Yönelik Görüşleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde sözlü tarihi kullanıp kullanmama durumları ve sebeplerine yönelik görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.3'de verilmiştir.

Tablo 4.3.

Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Çalışmalarına Yer Veriyor musunuz? Neden?

Görüşler	f
Kullanıyorum	10
Kullanmıyorum	-
Toplam	10
Nedenler	
Öğrenciyi aktif kılması	3
Dersi zevkli hale getirmesi	2
Öğrencilerin bilgiye kendisinin ulaşması	2
Kalıcı öğrenmeler sağlaması	2
Öğrencileri ezbercilikten kurtarması	2
Öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmesi	2
Diğer	7
Toplam	20

Tablo 4.3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarına yer verdikleri görülmektedir. Öğretmenlerin öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer vermelerinin öncelikli sebepleri ise sözlü tarih

çalışmalarının “Öğrenciyi aktif kılması”, “Dersi zevkli hale getirmesi”, “Öğrencilerin bilgiye kendisinin ulaşmasını sağlaması”, “Kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilmesi”, “Öğrencileri ezbercilikten kurtarması” ve “Öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştirmesi” yönündedir. Öğretmenlerin derslerinde sözlü tarih çalışmalarına yer vermelerinin diğer sebepleri ise “Bilgiye ulaşmanın farklı bir yolunu öğretmesi”, “Olay ve olgulara çok boyutlu bakabilmeyi öğretmesi”, “Öğretmen ve öğrenciyi farklı yönlerden geliştirmesi”, “Öğrencilerin derse yönelik olumlu tutum geliştirmelerini sağlaması”, “Öğrencilerin soru sorma ve gözlem yapma gibi becerilerini geliştirmesi”, “Yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirilmesi” ve “Öğrencilere bilimsel genellemeler yapma becerisi kazandırması” şeklindedir.

Örneğin Ahmet Öğretmen, “Tarih derslerinde sözlü tarih kaynaklarının kullanımı bilgiye ulaşmanın çeşitli yollarını öğretir” ifadesini kullanmıştır. Burcu Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamalarıyla bilgiyi insan kendisi arar, öğrenci merkezdedir ve yaparak yaşayarak öğrenme gerçekleştirir” demiştir. Çiğdem Öğretmen, “Bilginin kalıcılığı daha fazla olur” görüşünü dile getirmiştir. Dilek Öğretmen, “Sözlü tarih kaynakları ile ders işlemek insanın ufkunu açar ve öğrenciler bilimsel genellemeler yaparlar” demiştir. Emre Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamaları sadece öğrencinin değil, aynı zamanda öğretmenin de kendisini daha fazla geliştirmesi için gereklidir” ifadesini söylemiştir. Furkan Öğretmen, “Sözlü tarih kaynaklarını kullanmak tarih dersini zevkli hale getirir, öğrenciler tarihsel bilgiye kendisi ulaşır ve daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirir” demiştir. Gürkan Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamaları öğrencilerin tarih dersine bakış açılarını değiştirir” ifadesini kullanmıştır. Hilal Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamaları öğrenciyi ezberci durumdan kurtarır” demiştir. Kemal Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamalarında öğretmen sürekli konuyu anlatmadığından öğrenci aktif bir durumdadır, ezbercilikten uzaklaşır ve tarihsel düşünme becerisi gelişir” ifadesini belirtmiştir. Mustafa Öğretmen ise, “Sözlü tarih uygulamaları öğrenciye soru sorabilme, gözlem yapabilme yeteneği kazandırır” ifadesini kullanmıştır.

Bu bulgulardan hareketle araştırmaya katılan tüm öğretmenlerin derslerinde sözlü tarih çalışmalarına yer verdikleri ve sözlü tarih çalışmalarına uygulamada yer verilmesinin tarih öğretimi açısından olumlu sonuçlar doğurabileceği görüşlerine sahip oldukları söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Problem

4.4.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinlikleri İle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleri İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4.

Sözlü Tarih Etkinlikleri ile İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleriniz Nelerdir?

Görüşler	f
Öğrencilerin derse olan ilgisini artırması	5
Problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi	3
Kalıcı öğrenmeler sağlaması	2
Derse yönelik olumlu tutum geliştirmesi	2
Öğrenciyi araştırmaya sevk etmesi	1
Değişim ve sürekliliği algılama becerisini geliştirmesi	1
Toplam	14

Tablo 4.4 incelendiğinde öğretmenlerin önemli bir çoğunluğunun sözlü tarih etkinlikleriyle işlenen derslerin “*Öğrencilerin derse olan ilgisini artıracacağı*” yönünde diğer yöntemlerden farklı olduğuna ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin konuya ilişkin diğer görüşleri ise “*Öğrencilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmesi*”, “*Kalıcı öğrenmeler gerçekleştirmesi*”, “*Derse yönelik olumlu tutumlar geliştirmesi*” “*Öğrenciyi araştırmaya sevk etmesi*” ve “*Öğrencilerde değişim ve sürekliliği algılama becerisini geliştirmesi*” şeklindedir.

Konuya ilişkin *Çiğdem Öğretmen*, “*Sözlü kaynaklarda geçen parçalar ve hikâyeler öğrencilerin derse olan ilgisini artırır*” şeklinde görüş beyan ederken, *Hilal Öğretmen*, “*Sözlü tarih etkinlikleriyle işlenen derslerin öğrenciler için daha ilgi çekici olduğunu düşünüyorum, çünkü diğer bir öğretim yöntemi olan düz anlatıma göre sözlü*

tarih etkinlikleri ile işlenen dersler daha kalıcı öğrenmeler sağlar” ifadesini kullanmıştır. Dilek Öğretmen ise, “Sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen dersler öğrencide merak uyandırarak, öğrencinin derse olan ilgisini arttırır” demiştir. Emre Öğretmen, “Sözlü tarih etkinlikleri öğrenciyi araştırmaya yönlendirme imkânı verdiğiinden, öğrenciyi düşünmeye sevk ediyor” şeklinde görüş belirtmiştir. Burcu Öğretmen ise, “Düz anlatım yöntemine göre daha iyi. Öğrenciler ders sürecince soru sorabiliyor, ilgili bilgiyi bulabiliyor” şeklinde düşüncesini açıklamıştır. Ahmet Öğretmen, “Sözlü etkinliklerde kullanılan soru cevap yöntemi konunun anlaşılmasını kolaylaştırır” ifadesini savunmuştur. Mustafa Öğretmen, “Sözlü etkinliklerde tarihteki önemli kişiler tanıtıldığı için öğrencilerin tarih dersine olan ilgisi artar” ifadesini kullanmıştır. Furkan Öğretmen, “Sözlü tarih etkinliklerinde geçen şiirler, destanlar gibi sözlü kaynaklar öğrencinin ilgisini çeker” demiştir. Kemal Öğretmen, “Öğrenciler bu yaklaşımla problem çözme ve eleştirel düşünme yeteneğine sahip olurlar, böylece yaşam boyu öğrenmeyi gerçekleştirebilirler” diyerek sözlü tarih çalışmalarının üst düzey becerileri geliştirebilecek bir yaklaşım olduğuna vurgu yapmıştır. Gürkan Öğretmen de “Sözlü tarih etkinlikleriyle işlenen dersler öğrencilerde derse karşı olumlu bir etki geliştirerek dersin daha verimli geçmesini sağlar. Öğrenciler ezbere dayalı bir eğitim yerine konuyla iç içe olduğu için değişim ve sürekliliği fark edebilir” demiştir.

Bu bulgulardan hareketle araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer verilmesinin diğer yöntemlerden daha faydalı olduğunu kabul ettikleri söylenebilir.

4.5. Beşinci Alt Problem

4.5.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Yeterliklere Yönelik Görüşleri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve yeterlikler hakkındaki görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5.

Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Sahip Olması Gereken Yeterlikler Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?

Görüşler	f
Öğrenciler merkezde öğretmen ise rehber konumunda olmalı	5
Öğrencilerin ilgileri ve seviyeleri göz önünde bulundurulmalı	4
Öğrencilere tarihsel düşünme ve tarihsel bilgiye ulaşma becerileri kazandırılmalı	2
İşbirlikli öğrenme ortamı oluşturulmalı	1
Öğrenci ve öğretmen arasında çift yönlü iletişim kurulmalı	1
Toplam	13

Tablo 4.5 incelendiğinde sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve sahip olması gereken yeterliklere yönelik en fazla ifade edilen görüşün öğretmen ve öğrencilerin sınıf içindeki rollerine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin 5’i “*Öğrenciler merkezde öğretmen ise rehber konumunda olmalıdır*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Konuya ilişkin en fazla dile getirilen görüşlerden birisi de “*Öğrencilerin ilgilerinin ve seviyelerinin göz önünde bulundurulması*” yönünde olmuştur. Bu görüşleri “*Öğrencilere tarihsel düşünme ve tarihsel bilgiye ulaşma becerileri kazandırılmalı*”, “*İşbirlikli öğrenme ortamı oluşturulmalı*” ve “*Öğrenci ve öğretmen arasında çift yönlü iletişim kurulmalıdır*” şeklindeki görüşler izlemiştir.

Bu bağlamda *Burcu Öğretmen*, “*Sözlü tarih yaklaşımı kullanılırken öğrenci merkezde olmalıdır. Kendi deneyimleri üzerine yaparak yaşayarak öğrenmeyi gerçekleştirmelidir*” derken; *Emre öğretmen*, “*Uygulamayı yapan, öğrenci olmalı, öğretmen ise yönlendirici olmalıdır*” şeklinde görüş bildirmiştir. *Ahmet Öğretmen*, “*Öğrencilerin ilgi duydukları konularda ve bu konuların öğrenci seviyelerine uygun olması durumunda daha etkili öğrenmeler gerçekleşeceğini*” belirtirken; *Kemal Öğretmen*, “*Öğretmen öğrencilere tarihsel bir bilgiye ulaşmada işe koşulan planlı çalışma, eleştirel düşünme ve yorumlama becerileri kazandırılmalıdır*” demiştir. *Gürkan Öğretmen* de benzer şekilde, “*Öğretmen olaylar hakkında öğrenciye derinlemesine düşünme ve problem çözme yeteneğini öğretmelidir*” şeklinde görüşünü

ortaya koymuştur. *Dilek Öğretmen*, “Sınıfta sözlü tarih dersi işlenirken, öğrenciler küçük gruplar halinde bir araya getirilerek öğretilen konu ile ilgili birbirlerine soru sormaları sağlanmalıdır. Bu öğrenci etkinlikleri sözlü tarih dersini zevkli hale getirir” ifadesini kullanmıştır. *Mustafa Öğretmen*, “Öğretmen ve öğrenci arasındaki çift yönlü iletişim sayesinde sözlü tarih dersi daha zevkli hale gelir” demiştir.

Bu bulgulardan hareketle öğretimde sözlü tarih çalışmalarına yer verilirken öğrenci ve öğretmenlerin rollerinin iyi belirlenmesinin, öğrencilerin ilgi ve seviyelerinin tespit edilmesinin ve yine öğrencilere tarihsel bilgiye ulaşma metot ve becerilerinin kazandırılmasının önemli olduğu söylenebilir.

4.6. Altıncı Alt Problem

4.6.1 Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusunda Tarih Öğretmenlerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi konusunda tarih öğretmenlerinin görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6.

Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusundaki Görüşleriniz Nelerdir?

Görüşler	f
Dersi sıkıcılıktan kurtarması	5
Derse ilgiyi artırması	3
Eleştirel düşünme becerisini geliştirmesi	2
Empati kurma becerisini geliştirmesi	1
Sıradan insanların hayatlarına ilgiyi artırması	1
Toplam	12

Tablo 4.6 incelendiğinde öğretmenlerin sözlü tarih çalışmalarına yer verilmesi halinde öğrencilerin olumlu tutumlar geliştirebileceğine yönelik görüş belirttikleri görülmektedir. Öncelikle ve sıklıkla belirtilen görüş sözlü tarih çalışmalarının “*Tarih*

derslerini sıkıcı olmaktan kurtarabileceği” yönündedir. Bu görüşü “Derse ilgiyi artırması”, “Eleştirel düşünme ve empati kurma becerilerini geliştirmesi” ve “Sıradan insanların hayatlarına ilgiyi artırması” şeklindeki görüşler izlemektedir.

Sözelimi Furkan Öğretmen, “Tarih derslerinin sıkıcı geçtiği düşüncesi, sıkılıkla ifade edilen bir düşüncedir. Sözlü tarih uygulamaları tarih dersini sıkıcılıktan kurtararak, öğrencilerin empati kurma becerilerini geliştirir” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Burcu Öğretmen, “Sözlü tarih uygulamaları tarih dersinin sıkıcılığını azaltarak, dersi sevdirir” demiştir. Kemal Öğretmen ise, “Sözlü tarih uygulaması yapan öğrenci insanı kendisine bilgi kaynağı olarak alır, toplulukların geçmişteki yaşayışları hakkında bilgi sahibi olur. Bu yaklaşım öğrencinin sıkıcı olduğunu düşündüğü tarih dersine ilgi ve merakını artırır” ifadesini kullanmıştır. Ahmet Öğretmen, “Tarih dersi genellikle sıkıcı bir ders olarak görülüyor. Sözlü tarih uygulamalarıyla öğrenciler yazılı kaynaklarda yer almayan sıradan insanların deneyimlerini ve var olan tarih geleneğini sorgular. Bu durum öğrencilerin olaylara eleştirel bakabilme becerilerini geliştirir” görüşünü belirtmiştir. Mustafa Öğretmen, “Öğrencinin olayları bizzat yaşamış ya da duymuş kişilerle yaptığı görüşmeler olan sözlü tarih uygulamaları öğrenciye edindiği bilgileri eleştirel bir yaklaşımla yorumlama fırsatı verir. Bu durum öğrencinin tarih dersine yönelik tutumunu değiştirerek, dersi sıkıcılıktan kurtarır” ifadesini kullanmıştır. Hilal Öğretmen, “Öğrenciler için tarih dersleri sıkıcıdır. Onlara sözlü tarih uygulamaları yaptırılarak bilgiye kendileri tarafından ulaşmaları sağlanmalıdır. Böylece öğrenci ulaştığı bilgiye eleştirel bir bakışla yaklaşma eğilimi gösterir” ifadesini kullanmıştır.

Bulgulardan hareketle sözlü tarih çalışmalarının tarih derslerini sıkıcı olmaktan kurtarabileceği, öğrencilerin derse olan ilgilerini artırabileceği, duyuşsal alanda yer alan üst düzey becerileri geliştirebileceği ve öğrencilerin sıradan insanların hayatlarına ilgi duymalarını sağlayabileceği söylenebilir.

4.7. Yedinci Alt Problem

4.7.1. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının üstünlük ve sınırlılıkları hakkındaki görüşleri, frekansları ile birlikte Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7.

Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Hakkındaki Görüşleriniz Nelerdir?

Görüşler	f
Üstünlükleri	
Tarihsel bilgileri karşılaştırmak ve doğrulamak için kanıt oluşturması	5
Yazılı kaynaklardaki eksik bilgileri tamamlaması	2
Öğrencileri ezbercilikten uzaklaştırarak sorgulamaya yönlendirmesi	2
Öğrencileri küçük birer tarihçi yapması	2
Öğrencilerin işbirliği yapmasını sağlaması	1
İletişim becerisini geliştirmesi	1
Olay ve olgulara çoklu bakabilmeyi öğretmesi	1
Toplam	14
Sınırlılıkları	
Müfredatın yoğun ders saatinin az olması	10
Sınıfların kalabalık olması	3
Eksik/yanlış ya da subjektif bilgi barındırma olasılığının olması	2
Toplam	15

Tablo 4.7 incelendiğinde sözlü tarihin tarihsel dönem, olay ve kişilerle ilgili yazılı kaynaklardaki bilgileri karşılaştırmak ve doğrulamak için bir kanıt oluşturması en önemli üstünlüğü olarak görülmektedir. Bunun dışında araştırmaya katılan tarih öğretmenleri sözlü tarihin üstünlüklerini, “*Yazılı kaynaklardaki eksik bilgileri tamamlaması*”, “*Öğrencileri ezbercilikten uzaklaştırarak sorgulamaya yönlendirmesi*”,

“Öğrencileri küçük birer tarihçi gibi yetiştirmesi”, Öğrencilerin işbirliği yapmasını sağlaması”, “İletişim becerisini geliştirmesi” “Olay ve olgulara çoklu bakabilmeyi öğretmesi” şeklinde sıralamışlardır. Konuya ilişkin öğretmen görüşlerine aşağıda yer verilmiştir:

Çiğdem Öğretmen, “Yazılı kaynaklardaki eksik bilgiler sözlü tarih vasıtasıyla tamamlanabilir. Örneğin; sözlü tarih insanların yazıya geçirilmemiş kişisel deneyimleri hakkında bilgi verir” görüşünü belirtmiştir. Mustafa Öğretmen, “Sözlü tarih, yazılı kaynaklarda yer almayan belli bir döneme ait olay hakkında bilgi verir” ifadesini kullanmıştır. Kemal Öğretmen, “Öğrenci bilgiyi ezberlemez aksine sorgular. Geçmiş ve yaşadığı toplumu fark edip ayırt etmeyi öğrenmek için soru sorar” ifadesini kullanmıştır. Ahmet Öğretmen, “Öğrenciler sorgulayıcı düşünme biçimi ile tarihsel kanıtlar ve geçmiş olaylar hakkında soru sorar” ifadesini belirtmiştir. Dilek Öğretmen, “Öğrenciler yazılı kaynaktaki bir olayı sözlü kaynaktaki kanıtlarla birlikte inceleyerek, değerlendirir. Bu yaklaşımla öğrenci önceden belirlenmiş bir takım doğrularla birlikte bir tarih düşüncesi oluşturur” demiştir. Gürkan Öğretmen, “Öğrenciler olaylarla ilgili temel kavram ve yaklaşımları farklı kaynaklara dayanarak mukayese edebilme becerisi geliştirir” ifadesini kullanmıştır. Furkan Öğretmen, “Öğrenciler olayları tarihsel bilgi çerçevesinde sorgulayarak, olaylara yeni yorumlar getirirler” ifadesini belirtmiştir. Hilal Öğretmen, “Sözlü tarih kullanımı öğrencileri birlikte çalışmaya teşvik ederek, öğrencilerin daha samimi bir iletişim kurmalarına yardımcı olur. Böylece öğrencilerin sosyal becerileri gelişir” görüşünü belirtmiştir. Burcu Öğretmen, “Öğrenciler konu ile ilgili kaynak ve kalıntıları inceleyerek, değerlendirme sürecine etkin olarak katılırlar. Böylece olaylarla ilgili bireysel görüş ve bakış açıları kazanırlar” ifadesini belirtmiştir. Emre Öğretmen, “Tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımı öğrencilere çoklu bir bakış açısı kazandırır. Öğrenciler bugün yaşayanları da tarihe dâhil ederek, geçmiş ile günümüzü değerlendirir. Böylece resmi bir tarih anlayışından nesnel bir tarih anlayışına geçen öğrenci tarihin bir bilim olduğunun farkına daha çok varır” ifadesini kullanmıştır.

Tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının sınırlılıkları hakkında öğretmenlerin öncelikle ve en sık ifade ettikleri görüş “Müfredatın yoğun ders saatinin az olduğu” görüşüdür. Bu görüşü “Sınıfların kalabalık olması” ve “Sözlü tarihin eksik/yanlış ya da subjektif bilgi barındırma olasılığının olması” görüşleri takip etmektedir.

Çiğdem, Mustafa, Kemal, Ahmet ve Dilek Öğretmenin, sözlü tarih kullanımında yaşadıkları en önemli sorunun tarih ders saatlerinin az olmasından dolayı zaman sıkıntısı olduğudur. *Gürkan, Furkan ve Hilal Öğretmen*, sınıf mevcutları kalabalık olduğu için sınıfta sözlü tarih kullanımının sıkıntı oluşturduğunu, öğrencilerin söz almak için çok fazla gürültü yaptıklarını belirtmişlerdir. *Burcu Öğretmen*, “Sözlü kaynaklar insanların söyledikleri şeyler hakkında bilgi verir. Bu kaynaklarda eksik ya da yanlış bilgi verilme olasılığı vardır. Bunun için sözlü tarihle ulaşılan bilgilerin başka kaynaklardan da kontrolleri yapılmalıdır” ifadesini kullanmıştır. *Emre Öğretmen* ise, “Sözlü kaynaklardaki bilgiler söyleyen kişinin eğilimlerine göre şekillenmiş olabilir. Bu yüzden bu kaynaklara eleştirel bir yaklaşımla bakılarak, bilgilerin doğrulukları değerlendirilmelidir” görüşünü savunmuştur.

Bulgulara bakıldığında, tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının, yazılı kaynaklardaki eksik bilgilere yardımcı olacağı, bilinen olaylara yeni yorumlar getireceği, öğrencilerin tarih bilincinin gelişmesine yardım ederek, onlara bir tarihçi gibi araştırma yapabilme imkânı vereceği, öğrencilerin soru sorma, olayları mukayese edebilme ve sosyal becerilerini geliştireceği, diğer taraftan tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımı için çok fazla zamana ihtiyaç duyulacağı, sınıflarda gürültüye sebep olacağı, ayrıca sözlü kaynaklardaki bilgilerin eksik ya da yanlış olabileceği, bu nedenle de sözlü kaynakların yazılı kaynaklarla desteklenmesi ya da kontrollerinin yapılması gerektiği söylenebilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Araştırmanın bu bölümünde, tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımına ilişkin görüşlerini belirlemek hedeflenmiştir. Bu hedef doğrultusunda bireylerden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Bu analiz doğrultusunda tarih öğretmenlerinin sözlü tarih hakkında mevcut bilgileri farklılık gösterirken, sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumları ve sözlü tarih çalışması yapma durumları farklılık göstermemektedir. Sözlü tarih ile ilgili literatürün çoğu sözlü tarihin ne olduğu ve ne şekilde yapıldığı ile ilgili kuramsal bilgiler içeren çeşitli sözlü tarih projelerinden meydana gelmektedir (Safran, 2010; Sarı, 2006; Uygun, 2006). Bu çalışmada ise sözlü tarih ile ilgili kuramsal bilgiler yanında tarih öğretmenlerinin sözlü tarih ile ilgili farkındalıkları, derslerinde sözlü tarihi kullanma durumları ve sözlü tarih kullanımında öğretmen yaklaşımlarının neler olduğu belirlenmek istenmiştir. Bu doğrultuda elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara yönelik önerilere yer verilmiştir.

5.2. Sonuçlar

Çalışmanın sonunda ulaşılan sonuçlar alt problemlere göre sistematik bir şekilde sunulmuştur.

5.2.1. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Hakkındaki Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine sözlü tarih hakkındaki görüşleri sorulmuş ve öğretmenlerin bu konuda temel bilgilere sahip olma durumları araştırılmıştır. Öğretmenler sözlü tarihin; tarihçiler için önemli bir bilgi kaynağı olduğu, toplumlar tarafından meydana getirilen tarihsel birikimler olduğu, kuşaktan kuşağa yayılan sözlü anlatımlar olduğu, insanların anlattıklarını dinleme yoluyla oluşturulan

tarih biçimi olduğu, geçmişi daha iyi anlamak için kullanılan bir araç olduğu, geçmişin bir yansıması ve geçmiş ile gelecek arasında kurulan bir köprü olduğu görüşündedirler. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin sözlü tarihi yorumlama düzeylerinin farklılık gösterdiği ve sözlü tarihe ilişkin bilgileri kendi öğrenme durumlarına göre yapılandırdıkları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin yapmış olduğu tanımlar onların sözlü tarihe yaklaşımı açısından önem taşımakta ve mevcut bilgilerini ortaya koymaktadır.

İncegül (2010) “Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması” adlı çalışmasında öğrencilerin sözlü tarihe bakış açısını değerlendirmiştir. Öğrencilere göre sözlü tarih; yazılı olan tarih, sözü edilmiş, konuşulmuş, sorulara cevap vermek, tarihi, geçmişi anlamak, öğrenmek, tarihle ilgili her şey, hikâye anlatmak, bellekten belleğe aktarılan bilgidir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sözlü tarihi kendilerince yorumladığı, tarihsel bilgiye ulaşma, hatırlama ve yorumlama beceri düzeylerinin farklılık gösterdiği, yapılan bu çalışma ile öğrencilerin tarihe, tarih dersine, sosyal bilgiler dersine olumlu yönde bakış açılarının değiştiği yönünde bulgulara ulaşılmıştır. İncegül’ün bu çalışmasındaki öğrenci görüşleri, “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki öğretmen görüşleriyle karşılaştırıldığında, öğretmen ve öğrencilerin sözlü tarihi yorumlama düzeylerinin farklılık gösterdiği ve sözlü tarih ile ilgili benzer tanımlara yakın görüşlerde buldukları belirlenmiştir.

5.2.2. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarihin Tarih Öğretimindeki Yerine Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine sözlü tarihin tarih öğretimindeki yeri sorulmuş ve tarih öğretiminde sözlü tarihe yer verilmesinin önemine ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenlere göre, tarih öğretimini sözlü tarih yöntemiyle işlemek öğrencilerde aktif bir öğrenme oluşturacağı, öğrencilerin tarihsel bilgiyi elde etme metotlarını öğreneceği, öğrencileri ezbercilikten kurtaracağı, öğrencilere kalıcı öğrenmeler sağlayacağı, öğrencilerde ders kitabı merkezli öğretim anlayışını yıkacağı, öğrencilerin olaylar arasında bağ kurmasını sağlayacağı ve öğrencilerde aile tarihlerine yönelik ilgi ve merak uyandıracığı bilgilerine ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda öğretmenlerin bu konuda öğrencilere sağlayacağı katkılara ilişkin bilgi sahibi oldukları söylenebilir. Bu çalışmaya benzer başka bir

araştırma ise, Sarı (2006)'nın “Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi” adlı çalışmasıdır. Sarı bu çalışmada sözlü tarih yönteminin tanımı, akademik tarih ile sözlü tarih arasındaki ilişkinin gelişim süreci, sözlü tarihin tarih öğretimi alanında nasıl kullanılacağı ve öğrencilere kazandırdığı beceriler üzerinde durmuştur. Elde edilen bulgulara göre tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerde dinleme, gözlem, soru sorma, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasında ilgili bilgiyi bulma, önceki kuşakları daha iyi anlama, değişim ve sürekliliği algılama gibi beceriler kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Sarı'nın bu çalışması, “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine yönelik öğretmen görüşleriyle karşılaştırıldığında, tarih öğretimi için önemli olduğu düşünülen sözlü tarihin öğrencilere sağlayacağı katkılar ve beceriler birbirini destekler niteliktedir.

5.2.3. Tarih Öğretmenlerinin Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihi Kullanıp Kullanmama Durumları ve Sebeplerine Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan bütün tarih öğretmenleri tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarına yer verdiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarının; öğrenciyi aktif kılacağı, dersi zevkli hale getireceği, öğrencilerin bilgiye kendileri tarafından ulaşmalarını sağlayacağı, kalıcı öğrenmeler sağlayacağı, öğrencileri ezbercilikten kurtaracağı ve öğrencilerin tarihsel düşünme becerilerini geliştireceği bilgilerine ulaşılmıştır. Tarih öğretmenlerinin tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarını kullanma sebebi ise, tarih öğretiminin sağlanması için etkili bir yöntem olan sözlü tarih sayesinde derslerin daha verimli geçtiği düşüncesi ve sözlü tarih yöntemiyle tarihi öğretmenin öğrencilere kazandırdığı bu niteliklerdir. Bu konuya benzer başka bir çalışma ise, Uygun (2011)'un “Türkiye’de Sözlü Tarih Araştırmaları ve Öğretmen Eğitiminde Sözlü Tarih Yönteminin Kullanımı” adlı çalışmasıdır. Uygun bu çalışmada, Türkiye’de sözlü tarih araştırması alanı olarak öğretmen yetiştirmede sözlü tarih yönteminin kullanılmasını tanımlamayı amaçlamış ve sözlü tarihin yeni bir tarih biçimi olmayıp, yeni bir araştırma ve öğrenme yöntemi olduğunu belirtmiştir. Bu tanımlayıcı araştırmadan sonra Türkiye’deki farklı alanlardaki sözlü tarih araştırmalarını analiz ederek, sözlü tarihin eğitim tarihi ve öğretmen yetiştirmede kullanılabilecek etkili bir yöntem olduğu sonucuna varmıştır. Uygun’un bu çalışmadan elde ettiği sonuçlarla,

“Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki sonuçların paralellik arz ettiği görülmektedir.

5.2.4. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinlikleri İle İşlenen Derslerin Diğer Yöntemlerden Farkına Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine derslerin sözlü tarih etkinlikleri ile işlenmesinin diğer yöntemlere göre farkı sorulmuş ve öğretmenler bu yöntem ile işlenen derslerin, öğrencilerin derse olan ilgisini arttıracaklarını, öğrencilerde problem çözme, eleştirel düşünme, değişim ve sürekliliği algılama becerileri geliştireceğini, derse yönelik olumlu tutum geliştireceğini, öğrencide kalıcı öğrenmeler sağlayacağını ve öğrenciyi araştırmaya sevk edeceğini belirtmişlerdir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler, derslerde bu etkinliklere yer verilmesinin öğrencilere kazandırdığı becerileri göz önüne alarak, diğer öğretim yöntemlerine göre bu yaklaşımın kullanılmasını benimsemişlerdir. Sarı (2007) “ Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Etkinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi” adlı çalışmasında sosyal bilgiler ve tarih derslerinde sözlü tarih yöntemine dayalı tarih öğretiminin sonuçlarını öğrenmek için ilköğretim 7. sınıf öğrencilerini iki gruba ayırmış ve araştırma süresince bir gruba sözlü tarih yöntemini kullanarak, diğer gruba ise geleneksel yöntemleri kullanarak ders işlemiştir. Araştırma sonucunda sözlü tarih etkinliklerinin öğrencilere kazandırdığı beceriler gözlemlenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında sözlü tarih etkinlikleriyle işlenen derslerde öğrenci başarısının arttığı ve bununla beraber öğrencilerin, bilgiyi düzenleme, olguyu düşünceden ayırma, ilgisiz bilgi arasından ilgili bilgiyi bulma ve kendinden önceki kuşakları daha iyi anlama ve takdir etme, değişim ve sürekliliği algılama becerileri geliştirdikleri belirlenmiştir. Sarı'nın bu çalışması, “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki, sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik öğretmen görüşleriyle benzer bulgulara sahiptir.

5.2.5. Tarih Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Kullanımında Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar ve Yeterliklere Yönelik Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve yeterlikleri sorulmuş, öğretmenlerin derste öğrencilere kazandırması amaçlanan yeterlikleri belirlenmek istenmiştir. Öğretmenlere göre sözlü tarih kullanımında öğrenciler merkezde, öğretmen ise rehber konumunda olmalı, öğrencilerin ilgi ve seviyeleri göz önünde bulundurulmalı, öğrencilere tarihsel düşünme ve tarihsel bilgiye ulaşma becerileri kazandırılmalı, işbirlikli öğrenme ortamı oluşturulmalı ve öğrenci ile öğretmen arasında çift yönlü iletişim kurulmalı bilgilerine ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular öğretmenlerin sahip olmaları beklenen yeterlik ve hususların çoğuna sahip olduğunu göstermiş ve sözlü tarih kullanımında öğrenci ile öğretmen rolleri belirlenmiştir. Buna benzer başka bir çalışma da Akçalı ve Aslan (2012)'ın “Tarih Öğretiminin İyileştirilmesi Yolunda Alternatif Bir Yöntem: Sözlü Tarih” adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada sözlü tarihin tanımı, tarihsel gelişimi, uygulama boyutları ,tarih yazıcılığına ve öğretimine olan katkıları değerlendirilmiş ve okullarda yapılacak sözlü tarih çalışmalarında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar açıklanmıştır. Bu hususlara göre öğretmenler, öğrencilere sözlü tarih çalışmaları yaptırırken öğrencilerin yaşlarını ve eğilimlerini dikkate almalı, öğrencilerin malzemeye eleştirel bakmasını öğretmeli, öğrencilere delillerin doğruluğunun değerlendirilmesinin gerekliliğini anlatmalı, öğrencilerin ikincil kaynaklardan bilgi edinmeleri konusunda onlara yol göstermeli ve çalışmanın her aşamasında öğretmenlerin öğrenciye rehberlik etmesi gerektiği savunulmuştur. Elde edilen bulgular ışığında, öğretmenlerin sözlü tarih kullanımında beklenen yeterlik ve hususları ile öğretmen rolleri belirlenmiştir. Bu çalışma “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki sözlü tarih kullanımında öğretmen niteliklerinin neler olması gerektiği konusunda öğretmenlerin belirttiği görüşlerle benzerlik göstermektedir.

5.2.6. Sözlü Tarih Çalışmalarının Öğrencilerin Tarih Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi Konusunda Tarih Öğretmenlerinin Görüşleri Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin çoğu sözlü tarih çalışmalarının tarih derslerini sıkıcı olmaktan kurtaracağını ifade etmiştir. Ayrıca sözlü tarih çalışmalarının, öğrencilerin tarih dersine yönelik ilgi ve tutumlarını olumlu yönde değiştireceği, eleştirel düşünme ve empati kurma becerileri geliştireceği ve öğrencilerde sıradan insanların hayatlarına ilgiyi arttıracak bilgilerine ulaşılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öğrencilerin sıkıcı olarak gördükleri tarih derslerinde hem sözlü kaynakları kullanarak dersi işlemek hem de öğrencilere sözlü tarih uygulamaları yaptırmak öğrencilerde istenilen nitelikleri kazandırmada olumlu bir faktör olarak görülmektedir. Böylece öğrencilerin sözlü tarih çalışmalarına yönelik merak düzeylerinin artırılarak öğrenmeler gerçekleştirilebileceği tespit edilmiştir. Bu araştırmaya benzer başka bir çalışma ise, Akbaba ve Kılcan (2014)'in ‘‘Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışmalarına Yönelik Tutumları’’ adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada katılımcıların sözlü tarih çalışmalarına ilişkin tutumları çeşitli değişkenlere göre sorulmuş ve bu değişkenlerin farklılaşp farklılaşmadığı değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumları cinsiyet, sınıf düzeyi, lisans eğitimi öncesi yaşanan yer, lisans eğitimleri boyunca derslerinde sözlü tarih çalışması yapma durumu, sözlü edebi kaynakları okuma durumu değişkenlerine göre farklılık göstermezken; katılımcıların geçmişe dair tarih bilgisi edinme durumları, sözlü tarih çalışmaları için merak düzeyleri değişkenlerine göre farklılık göstermektedir. Elde edilen bu bulgulardan sözlü tarih çalışmalarının bireylerde farklı şekilde etkiye sahip olduğu söylenebilir. Bu araştırma ‘‘Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri’’ adlı çalışmayla karşılaştırıldığında, her iki çalışmada da bireylerin sözlü tarihe yönelik merak düzeyleri sözlü tarih çalışmalarına yönelik tutumlarını olumlu yönde etkileyeceği yönündedir.

5.2.7. Tarih Öğretiminde Sözlü Tarih Kullanımının Üstünlük ve Sınırlılıkları Üzerine Sonuçlar

Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerine öncelikle tarih öğretiminde bir öğretim yaklaşımı olan sözlü tarih kullanımının üstünlükleri sorularak öğretmenlerin görüşleri belirlenmek istenmiştir. Öğretmenler tarih öğretiminde kullanılan sözlü tarihin, tarihsel bilgileri karşılaştırmak ve doğrulamak için kanıt oluşturacağı, yazılı kaynaklardaki eksik bilgileri tamamlayacağı, öğrencileri ezbercilikten uzaklaştırarak sorgulamaya yönlendireceği, öğrencileri birer tarihçi yapacağı, öğrencilerin işbirliği yapmasını sağlayacağı, öğrencilerde iletişim becerisini geliştireceği, olay ve olgulara çoklu bakmayı öğreteceği fikrinde olduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden elde edilen bu görüşler neticesinde, tarih ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir öğretim yöntemi olan sözlü tarihin, özellikle öğrencilerde pek çok davranış değişikliğine faydalar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler sözlü tarih kullanımının sınırlılıkları konusunda ise, müfredatın yoğunluğu, ders saatinin azlığı, sınıfların kalabalıklığı ve sözlü kaynakların eksik, yanlış ya da subjektif bilgiler içerebileceği görüşündedirler. Elde edilen bulgular sözlü kaynaklardaki bilgilerin eleştirel bir yaklaşımla doğruluklarının değerlendirilmesini öngörmektedir. Ayrıca müfredat yoğunluğu ve ders saatlerinin azlığı ve sınıf mevcutlarının kalabalıklığı öğretmenlerin derslerde sözlü tarih kullanımını kısıtlamasına rağmen, öğretmenler imkanları dahilinde derslerinde sözlü tarih yöntemini kullandıkları bilgisine ulaşılmıştır. Sözlü tarihin üstünlük ve sınırlılıkları ile ilgili yapılan çalışmalardan biri de Demircioğlu (2005)'nin “Sözlü Tarihin Bir Öğretim Yaklaşımı Olarak Tarih Derslerinde Kullanımı” adlı çalışmasıdır. Bu çalışmada Demircioğlu sözlü tarihin, bir araştırmacının yararlanacağı bir yöntem yanında tarih ve sosyal bilgiler derslerinde kullanılacak bir yaklaşım olduğunu belirterek, dersin hedef ve davranışlarına uygun kullanılan sözlü tarih aktiviteleriyle öğrencilerde kalıcı öğrenmeler sağlayacağını söyler. Demircioğlu sözlü tarihin sınırlılıkları konusunda ise, tarih ve sosyal bilgiler programlarının sözlü tarihe dayalı etkinlikler için çok zaman alabileceği görüşündedir. Ayrıca müfredat yoğunluğu ve ders saatinin azlığı sözlü tarih kullanımını kısıtlayacağı görüşündedir. Elde edilen bulgulara göre Demircioğlu'nun bu çalışması, “Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Kullanımına İlişkin Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmadaki öğretmen görüşleriyle paralellik göstermektedir.

5.3. Öneriler

Çalışmada elde edilen bulgular sayesinde aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

1. Tarih derslerinin saati artırılmalıdır. Tarih müfredat programları yoğun olduğundan, tarih ders saatlerinin süresi artırılmalı ifadesi görüşme yapılan tarih öğretmenleri tarafından belirtilmiştir.
2. Tarih dersi müfredat yoğunluğu azaltılmalıdır. Görüşme yapılan tarih öğretmenleri, müfredatın yoğunluğundan dolayı derslerinde sözlü tarih kullanımı sıkıntısı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin tamamı tarih derslerinin öğrenciler için sıkıcı olduğu görüşündedir. Bu durumun tarih ders kitaplarındaki bilgi yoğunluğundan kaynaklandığı düşünülebilir.
3. Öğretmenler, öğrencilerin bilgiye kendilerinin ulaşmasını sağlayacak önemli bilgiler içeren sözlü kaynaklardan nasıl faydalanabileceklerini öğretmelidir.
4. Eğitimciler tarafından sözlü tarihin değeri her zaman göz önünde tutularak eğitim ortamlarında kullanılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Acun, F. (2008). ‘‘*Yakın Dönem Metodolojisi*’’, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2012). ‘‘Sözlü Tarih Çalışmalarına Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları’’, *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 2(1), 1-5.
- Akbaba, B. ve Kılcan, B. (2014). ‘‘ *Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Sözlü Tarih Çalışmalarına Yönelik Tutumları*’’, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi, cilt:13, sayı:3.
- Akçalı, A. ve Aslan, E. (2012). ‘‘Tarih Öğretiminin İyileştirilmesi Yolunda Alternatif Bir Yöntem: Sözlü Tarih’’, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, cilt:20, no:2, s:669-688.
- Akkuş, Z. (2016). ‘‘ Atasözleri ile Sosyal Bilgiler Öğretimi’’, *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*, (Editör: Tokcan, H.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Baum, Willa K. (1987). *Oral History For The Local Historical Society*, Amerikan For State and Local History, Nashville.
- Baykara, T. (1996). ‘‘*Tarih Araştırma ve Yazma Metodu*’’, İzmir: İrfan Kültür ve Eğitim Merkezi.
- Berg, B.L. ve Lune, H. (2015). ‘‘*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*’’, (Çeviri Editörü: Hasan Aydın), Konya: Eğitim Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). ‘‘*Bilimsel Araştırma Yöntemi*’’, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Counce, S. (2001). ‘‘*Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi*’’, (Çeviren: B. Bülent Can ve Alper Yalçinkaya), İstanbul: Türkiye Ekonomi ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Creswell, J.W. (1997). *Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Traditions*, CA: Sage, Thousand Oaks.
- Cutler III, W.W. (1971). Oral History: Its Nature and Uses For Educational History. *History of Education Quarterly*, 11(2), 184-194.

- Danacıoğlu, E. (2001). “Geçmişin İzleri”, *Yanı Basımızdaki Tarih İçin Bir Klavuz*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demircioğlu, İ.H. (2005). “Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar”, Anı Yayıncılık.
- Demircioğlu, İ.H. (2005). “Sözlü Tarihin Bir Öğretim Yaklaşımı Olarak Tarih Derslerinde Kullanımı”, II. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi.
- Dillon, P. (2000). Teaching The Past Through Oral History. *The Lournal of American History* , 87(2), 602-605.
- Ede, L.S. (1977). Oral History: One Way Out of The Slough of Despond. *College Composition and Communication*, 28(4), 380-382.
- Gazel, A. A. (2015). “Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Bir Yaklaşım Olarak Sözlü Tarih”, *Tarih Öğretim Yöntemleri*, (Editör: Demirel, M.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Güçlü, M. (2013). “Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Uygulaması”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 100-113, Kayseri.
- Ilısevich, R. D. (1972). Oral History In Undergraduate Research. *The History Teacher*, 6(1), 47-50.
- İncegül, S. (2010). “Sosyal Bilgiler Dersinde Örnek Bir Sözlü Tarih Uygulaması”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaplan, M. (1990). “Tarih ve Edebiyat”, Tarih Metodolojisi ve Türk Tarihinin Meseleleri Kolokyumu, s:71-76, Elazığ.
- Kaymakçı, S. (2016). “Çözümlemeli Öyküler İle Sosyal Bilgiler Öğretimi”, *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*, (Editör: H. Tokcan), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Köprülü M.F. (1943). “Anadolu Selçuklu Tarihinin Yerli Kaynakları” *Bellekten*, sayı:27, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Kurt, İ. (1991). “Türk Atasözlerine Psikolojik Bir Yaklaşım”, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

- Kütükoğlu, M. (1990). “*Tarih Araştırmalarında Usul*”, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Lehane, S. ve Goldman, R. (1977). Oral History: Research and Teaching Tool For Educators. *The Elementary School Journal*, 77(39), 173-181.
- Metin, C. (2002). “Sözlü Tarih ve Türkiye’deki Gelişimi”, *Türk Kültür Dergisi*, 40(469), 288-299.
- Merriam, S.B. (2015). ‘*Nitel Araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*’, (Çeviri Editörü: Selahattin Turan), Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2009). *Ortaöğretim Tarih Öğretim Programı* (11.sınıf), Ankara: MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Program Kılavuzu* (1.2.3.4.5.6.7. sınıflar), Ankara: MEB Yayıncılık.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *Sosyal Bilgiler ve T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Öğretim Programı* (6. 7. 8. sınıflar), Ankara: MEB Yayınları.
- Neyzi, L. (1999). *İstanbul’da Hatırlamak ve Unutmak*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Özcan, A. (2011). *Türkiye’de Popüler Tarihçilik*, Ankara: TTK.
- Özçelik, İ.(2001). *Tarih Araştırmalarında Yöntem ve Teknikler*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Öztürkmen, A. (1988). “Sözlü Tarihin Yerel Tarih Araştırmalarına Katkısı”, *Yerel Tarih*, 1(1), 12-15.
- Öztürkmen, A. (2002). “Sözlü Tarih: Yeni Bir Disiplin Cazibesi”, *Toplum ve Bilim*, 91, 115-121.
- Poll, C. (1995). More Than Reading Boks: Using Oral Histories İn Courses İn Race and Ethnic Relations. *Teaching Sociology*, 23(2), 145-149.
- Portelli, A. (1996). “Oral History in Italy”, *Oral History An Interdisciplinary Anthologh*, Second Edition Editors: David K. Dunaway, Willa K. Baum. A. Division Of Sage Publications, Altamira Pres, Inc. Walnut Creek London. New Delhi.

- Safran, M. (2010). ‘‘Tarih nasıl öğretilir?’’, *tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri*, İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Sağlam, M. (2010). ‘‘1970-1975 dönemi ilkököl öğrencilerinin eğitim deneyimleri: sözlü tarih yöntemiyle bir çalışma’’, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Sarı, İ. (2006). ‘‘Akademik Tarih ve Tarih Öğretiminde Sözlü Tarihin Yeri ve Önemi’’, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3) 109- 125, Ankara.
- Sarı, İ. (2007). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Sözlü Tarih Ekinliklerinin Öğrenci Başarı, Beceri ve Tutumlarına Etkisi*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara: Yayımlanmamış Doktora Tezi.
- Somersan, S. (1998). ‘‘Sözlü Tarih, Araştırmacılık ve Tarih Yazımına Katılım’’, Tarih Öğretimi ve Ders Kitapları, (Yayına Hazırlayan: Salih Özbaran), İzmir: Dokuz Eylül Yayınları.
- Thompson, P. (1999). ‘‘Geçmişin sesi’’, (Çeviren: Layıkel, Ş.), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tokcan, H. (2016). ‘‘Sosyal Bilgiler ve Edebiyat’’, *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*, (Editör: Tokcan, H.), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tosh, J. (1997). ‘‘Tarihin Peşinde’’, (Çeviren: Özden Arıkan), İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Uygun, S. (2006). ‘‘Eğitim Tarihi Araştırmalarında Sözlü Tarih Yaklaşımı ve Sözlü Tarihte Bir Öğretmen: Hayrettin Uysal’’, *Çağdaş Eğitim*, sayı: 328, 24-32.
- Uygun, S. (2011). ‘‘Türkiye’de Sözlü Tarih Araştırmaları ve Öğretmen Eğitiminde Sözlü Tarih Yönteminin Kullanımı’’, *Akademik Çalışmalar Dergisi*, cilt:13, sayı:50,95-112.
- Welton, D. ve Mallan, T. (1999). *Children and Their World: Strategies For Teachings Social Studies*, Houghton Mifflin Company, Boston.
- Whitman, G. (2000). Teaching Students How To Be Historians: An Oral History Project For The Secondary School Classroom. *The History Teacher*, 33(4), 469-481.
- Yıkılmış, M.S. (2016). ‘‘Sözlü Tarihin Radikal Potansiyeli’’, *Viraverita*, 3,5, 20-40.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *‘Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri’*,
Ankara: Seçkin Yayıncılık.

EKLER

EK 1. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

GÖRÜŞME FORMU

- S1. Sözlü tarih hakkındaki görüşleriniz nelerdir? Neden böyle düşünüyorsunuz? Lütfen açıklar mısınız?
- S2. Sözlü tarihin tarih öğretimindeki yerine yönelik görüşleriniz nelerdir?
- S3. Tarih öğretiminde sözlü tarih çalışmalarına yer veriyor musunuz? Neden?
- S4. Sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik görüşleriniz nelerdir?
- S5. Sözlü tarih kullanımında öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar ve sahip olması gereken yeterlikler hakkındaki görüşleriniz nelerdir?
- S6. Sözlü tarih çalışmalarının öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarına etkisi konusundaki görüşleriniz nelerdir?
- S7. Tarih öğretiminde sözlü tarih kullanımının üstünlük ve sınırlılıkları hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

EK 2. İzin Yazıları

T.C.
ERZURUM VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 36648235/605.01/7675585

26.05.2017

Konu:Uygulama İzni

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Atatürk Üniversitesi'nin 17/05 /2017 tarihli ve 1700144279 sayılı yazısı,
b) Atatürk Üniversitesi'nin 17/05 /2017 tarihli ve 1700144312 sayılı yazısı.

İlgi yazı gereği, Atatürk Üniversitesi Araştırmacılarından, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Kübra KANDEMİR'in Tarih Araştırmalarında Sözlü Tarihin Yeri ve Tarih Öğretiminde Kullanılmasına ilişkin, *Öğretmen Görüşleri (Erzurum Örneği)*, konulu tez çalışması ile Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hasan ARAS'ın ise; *"Dünyamız, Ay, Yaşam Kaynağımız Güneş"* Ünitesinde Birlikte Soralım Birlikte Öğrenelim Yöntemi ile Jigsaw Tekniğinin Öğrencilerin Akademik başarılarına etkisi konulu çalışmalar için ekli listelerde ilimize bağlı okullarda Uygulama izni talebinde bulunulmuş olup, yapılan anket çalışmalarının birer örneğinin, Müdürlüğümüz, Strateji Geliştirme Şube Müdürlüğü (AR-GE birimi)'ne gönderilmesi gerekmektedir.

İlgi yazı ve ekleri, Bakanlığımızın 07/03 2012 tarihli ve 3616 (2012/13) sayılı genelgesi çerçevesinde Komisyonumuzca incelenmiş olup, *"Araştırmaların, eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde"*, komisyon kararlarında belirtilen veri toplama araçlarının kullanılarak, ekte isimleri belirtilen okullarda yapılması, Şubemizce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Turan BAĞAÇLI
İl Milli Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

Ercan YILDIZ
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdür V.

Ek: İlgi Yazı ve Ekleri (34 Sayfa)

FORM:2	
T.C. MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü	
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU	
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Kübra KANDEMİR
Kurumu / Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Erzurum
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi.	Yakutiye İlçesi Erzurum Anadolu Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Hamidiye Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi; Palandöken İlçesi Final Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Tarih Öğretmenleri
Araştırmanın konusu	Tarih Araştırmalarında Sözlü Tarihin Yeri ve Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Erzurum Örneği)
Üniversite / Kurum onayı	Kurum Onayı İle
Araştırma / Proje /ödev / Tez önerisi	Araştırma Önerisi
Veri toplama araçları	Görüşme Soruları, Görüşme Formu
Görüş İstenilecek Birim / Birimler.	
Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri konulu 2012/13 nolu genelge doğrultusunda yapılan incelemede araştırmanın kabulüne karar verildi.	
Komisyon Kararı	Oybirliği ile Kabulüne
Muhalif Üyenin Adı ve Soyadı	
KOMİSYON	
23.05.2017 Komisyon Başkanı Fatih KARASU Şube Müdürü	Üye Tunç AĞAVER
	Üye Mesut ARAS

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 56785782-300-E.1700142278

16.05.2017

Konu : Uygulama İzni

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

Enstitümüz Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Tarih Öğretmenliği Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Kübra KANDEMİR'in " Tarih Araştırmalarında Sözlü Tarihin Yeri ve Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri (Erzurum Örneği) " konulu tez çalışması kapsamındaki araştırmaları için 12-15 Haziran 2017 tarihleri arasında Erzurum İl ve İlçelerinde bulunan, Erzurum Anadolu Lisesi, Atatürk Anadolu Lisesi, Hamidiye Meslek ve Teknik Anadolu lisesi ve Final Eğitim Kurumlarından görev yapan tarih öğretmenlerinin görüşlerini alması için İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinden gerekli izinlerin hususunda:

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof.Dr. Mustafa SÖZBİLİR
Müdür

Ek : Dilekçe ve Evrakları

GÖRÜŞME SORULARI

- 1) Bir tarih öğretmeni olarak hangi öğretim yöntemlerini kullanıyorsunuz?
- 2) Bir öğretim yöntemi olan sözlü tarih hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 3) Sözlü tarihin tarih öğretimi açısından önemi hakkında görüşleriniz nelerdir?
- 4) Derslerinizde sözlü tarihi kullanıyor musunuz?
- 5) Tarih derslerinizde sözlü tarih etkinliklerine yer verilmesi konusunda görüşleriniz nelerdir?
- 6) Sözlü tarih etkinlikleri ile işlenen derslerin diğer yöntemlerden farkına yönelik görüşleriniz nelerdir?
- 7) Sözlü tarihin tarih ders programında yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
- 8) Sözlü tarih, öğrencilerin tarih dersine yönelik tutumlarını nasıl etkileyeceği konusundaki görüşleriniz nelerdir?
- 9) Öğrencilere sözlü tarih ile ilgili uygulama yaptırдыңız mı?
 - a) Yaptıysanız olumlu olumsuz yanları nelerdir?

Görüşmenin akışına göre burada yer alan sorulara yeni sorular da eklenebilir. Katılımcıların verdiği yanıtlara göre bu sorulardan bazılarının sorulmasına gerek kalmayabilir.

GÖRÜŞME FORMU

Okulun Adı:

Tarih:

Mezun Olduğunuz Üniversite:

Mezun Olduğunuz Fakülte:

Hizmet Süreniz:

Değerli meslektaşım, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilgiler ve Türkçe Eğitimi Bölümü Tarih Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisiyim. "Tarih Araştırmalarında Sözlü Tarih ve Tarih Öğretiminde Kullanılmasına İlişkin Öğretmen Görüşleri- Erzurum Örneği" konulu yüksek lisans tezini danışman hocam Prof. Dr. Betül ASLAN ile birlikte hazırlamaktayım. Bu nedenden dolayı sizin bilgi ve görüşlerinize gereksinim duymaktayım.

Görüşme sırasında söyledikleriniz tamamen gizli tutulacaktır. Elde edilen bilgiler, araştırma dışında başka hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Ayrıca araştırma sonuçlarının raporlaştırılması sırasında kimlik bilgileriniz kesinlikle rapora yansıtılmayacaktır. Görüşmeye başlamadan önce söylediklerim ile ilgili sorularınız varsa cevaplayabilirim. İzinizle başlamak istiyorum.

Görüşme isteğini kabul ettiğinizden ve vereceğiniz samimi cevaplardan dolayı şimdiden teşekkür ediyorum.

KÜBRA KANDEMİR

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Kübra KANDEMİR
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum / 1985
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tarih Eğitimi Bilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Çalıştığı Kurumlar	Milli Eğitim Bakanlığı
İletişim	
e-posta adresi	kkandemir1071@gmail.com
Tarih/...../2017